

Rapport Nr. 0546

Archeologienota

Herenthout, Itegemse Steenweg 77
Verslag van Resultaten

Titel

Archeologienota Herenthout, Itegemse Steenweg 77: Verslag van Resultaten

Auteur(s)

Sarah Fellahi & Jeroen Verrijckt

Erkende archeoloog

2015/00053

Jeroen Verrijckt

Projectnummer J. Verrijckt

2021-064

Projectnummer Onroerend Erfgoed

2021B30

Plaats en datum

Beerse, 23 februari 2021

© J. Verrijckt bvba. Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door print-outs, kopieën, of op welke andere manier dan ook, zonder voorafgaandelijke schriftelijke toestemming.

Inhoud

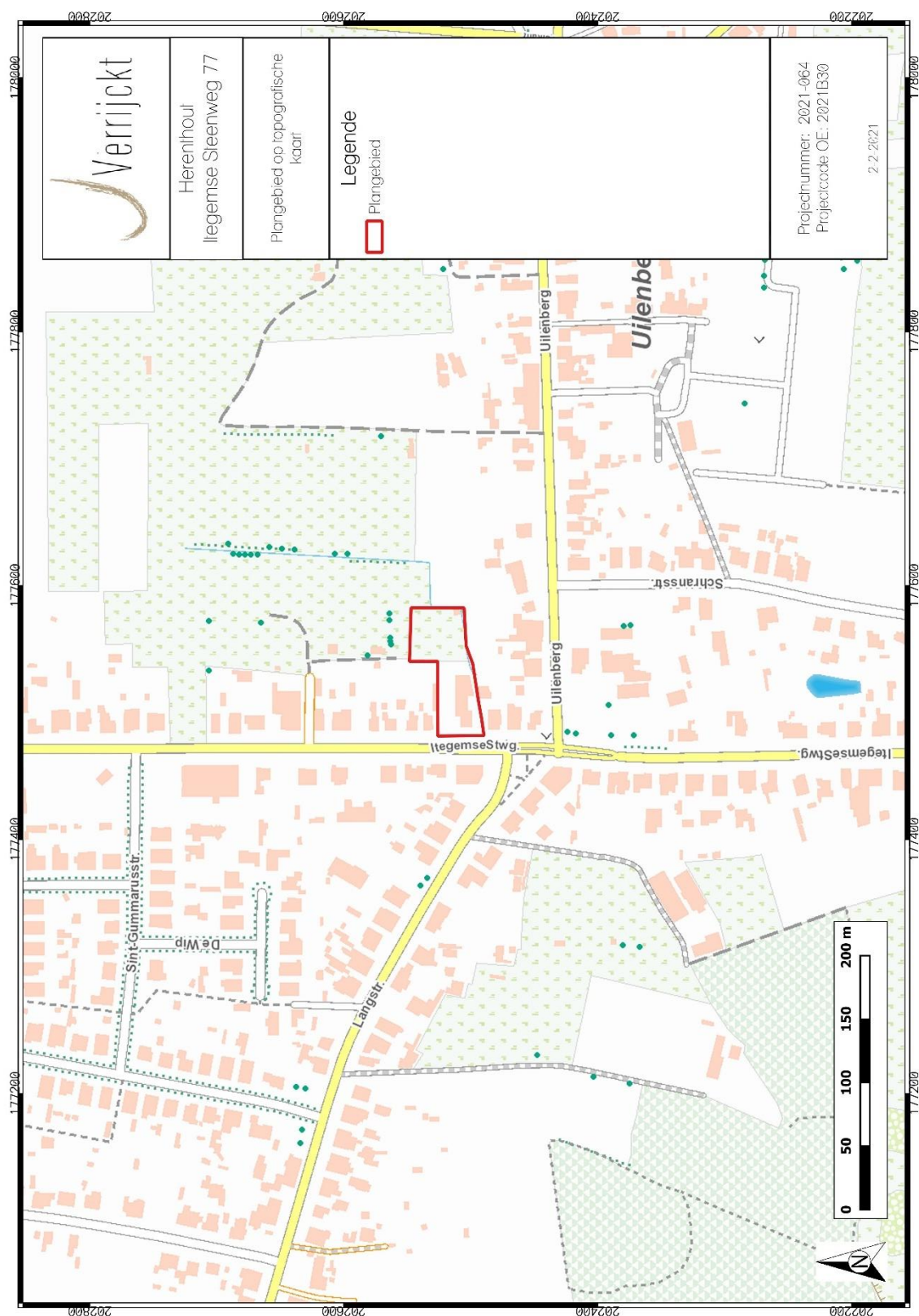
1	Bureauonderzoek.....	1
1.1	Beschrijvend gedeelte	1
1.1.1	Administratieve gegevens.....	1
1.1.2	Onderzoeksopdracht	4
1.1.3	Juridisch kader.....	4
1.1.4	Randvoorwaarden	5
1.2	Werkwijze en strategie.....	5
1.3	Aanleiding.....	6
	Huidige situatie en gekende verstoringen.....	6
	Geplande werken en bodemingrepen	7
1.4	Assessmentrapport.....	11
1.4.1	Topografische situering	11
1.4.2	Landschappelijke en hydrografische situering	11
1.4.3	Geologische situering.....	14
1.4.4	Bodemkundige situering	14
1.4.5	Historische bronnen	20
1.4.6	Cartografische bronnen.....	20
1.4.7	Archeologische bronnen	28
1.5	Besluit	33
1.5.1	Beantwoording onderzoeksvragen.....	33
1.5.2	Archeologische verwachting	34
1.5.3	Potentieel op kennisvermeerdering.....	36
1.5.4	Afweging noodzaak verder vooronderzoek	36
1.5.5	Samenvatting	38
2	Lijst met figuren.....	39
3	Lijst met tabellen.....	39
4	Plannenlijst	39
5	Bibliografie	42
6	Bijlagen.....	43

1 Bureauonderzoek

1.1 Beschrijvend gedeelte

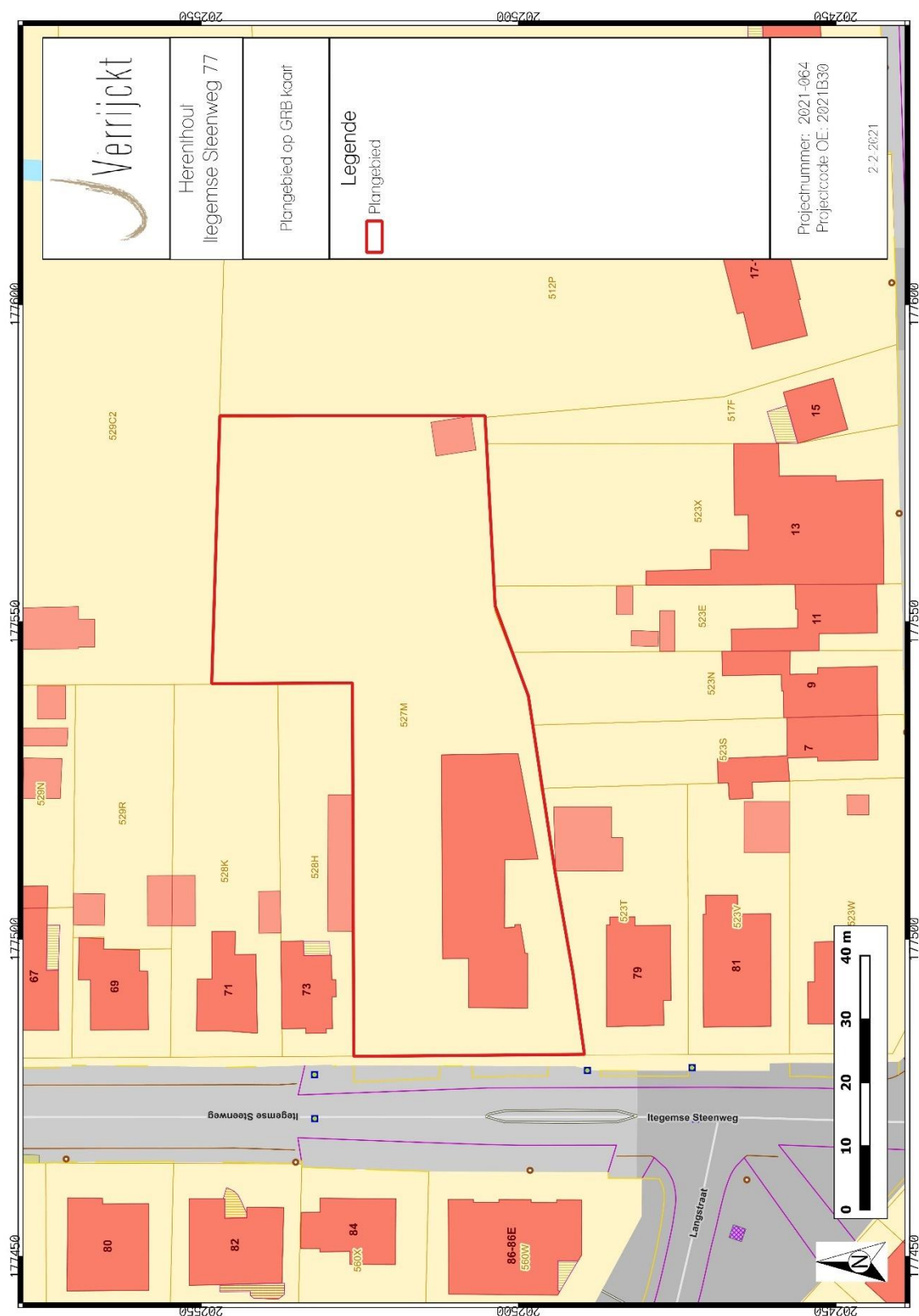
1.1.1 Administratieve gegevens

Projectcode J. Verrijckt		2021064
Projectcode Onroerend Erfgoed		2021B30
Locatie	Provincie	Antwerpen
	Gemeente	Herenthout
	Deelgemeente	/
	Straat	Ilegemse Steenweg 77
Kadastrale gegevens	Gemeente	Herenthout
	Afdeling	HERENTHOUT
	Sectie	E
	Percelen	527M
Coördinaten	Noordoost	X: 177583.06 Y: 202547.20
	Noordwest	X: 177481.36 Y: 202526.08
	Zuidoost	X: 177582.80 Y: 202504.71
	Zuidwest	X: 177481.87 Y: 202488.49
Oppervlakte plangebied		3720,07 m²
Oppervlakte bodemingreep		1377,61 m²
Erkend Archeoloog		2015/00053 Jeroen Verrijckt

Figuur 1: Plangebied op topografische kaart¹

¹ AGIV 2020A

Figuur 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB)²

² AGIV 2020C

1.1.2 Onderzoeksopdracht

De aanleiding van het bureauonderzoek vormt de geplande bouw van een meergezinswoning met apotheek en het slopen van de bestaande bebouwing aan de Ilegemse Steenweg 77 te Herenthout. Dit bureauonderzoek is de eerste stap in het archeologisch vooronderzoek met het oog op het bekomen van een archeologienota in het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014.

Hierbij wordt een archeologische verwachting opgesteld voor het plangebied. Deze verwachting wordt tezamen met de geplande bodemingrepen bestudeerd. Op basis hiervan wordt beoordeeld of eventuele archeologische waarden verstoord dreigen te worden én of er een potentiële kenniswinst te behalen is bij verdere onderzoeken binnen het plangebied. Het uiteindelijke doel is het formuleren van een advies hoe deze mogelijke archeologische waarden beschermd of onderzocht dienen te worden, of dat het plangebied wordt vrijgegeven. Dit advies is bindend van zodra akte genomen is van de archeologienota door Onroerend Erfgoed.

Om een gedegen advies op te stellen dienen minimaal volgende onderzoeksvragen beantwoord te worden:

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens en welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?
- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?
- Wat is de impact van de geplande werken?
- Is er via archeologisch onderzoek of waarnemingen op aanpalende of nabijgelegen percelen reeds info beschikbaar over de dikte en de opbouw van het aanwezige bodemarchief?
- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?
- Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

1.1.3 Juridisch kader

In het kader van het Onroerenderfgoeddecreet (decreet van de Vlaamse Regering 12 juli 2013) en het Onroerenderfgoedbesluit van de Vlaamse Regering van 16 mei 2014, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop zich archeologische waarden bevinden verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaande aan de werken. Dit kan door behoud in situ, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of ex situ, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd dreigen te worden. Onderdeel van de archeologienota is dat er mogelijkheden gezocht worden om in situ behoud te bewerkstelligen en, indien dit niet kan, er aanbevelingen worden geformuleerd voor vervolgonderzoek. Om vast te stellen of bij werkzaamheden archeologische waarden zullen vernietigd worden, is een archeologisch onderzoek nodig. Er wordt een bureauonderzoek uitgevoerd. Op basis van bekende gegevens van bodemkaarten, uit cartografische en andere historische bronnen en eventueel voorgaand onderzoek

in de directe omgeving van het projectgebied wordt een inschatting gemaakt van het archeologisch potentieel van het projectgebied. Indien uit deze desktopanalyse blijkt dat er een kans is op het aantreffen van archeologische waarden binnen het projectgebied, zal de bodem onderzocht worden op gaafheid van het bodemprofiel en de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

Van deze archeologienota dient akte genomen te worden door het Agentschap Onroerend Erfgoed, welke nadien bij de aanvraag gevoegd moet worden. Van zodra akte genomen is van deze archeologienota, is deze bindend.

Binnen het plangebied wordt een meergezinswoning met apotheek gerealiseerd. Hierbij bedraagt de totale oppervlakte van het plangebied 3720,07 m² en bedraagt de bodemingreep 1377,61 m². Het plangebied is niet gelegen in een beschermde archeologische site of gebied waar geen archeologische waarden te verwachten zijn.³

De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt 3.000m² of meer én de ingreep in de bodem is minstens 100m². Hierdoor dient, volgens het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013, een archeologienota te worden toegevoegd aan de omgevingsvergunning voor stedenbouwkundige handelingen.

1.1.4 Randvoorwaarden

Vanwege het feit dat er nog gebouwen op het terrein staan die moeten worden gesloopt betreft het hier een archeologienota met uitgesteld vooronderzoek. Dit houdt in dat de ingreep in de bodem zoals gesteld in het programma van maatregelen op een later tijdstip, na de sloop van de gebouwen, uitgevoerd dient te worden. De bomen mogen slechts tot op het maaiveld gekapt worden waarbij de wortelstronken ter plaatse behouden blijven om zo de ingreep in de bodem te beperken.

1.2 Werkwijze en strategie

Hierbij wordt een archeologische verwachting opgesteld voor het plangebied. Deze verwachting wordt tezamen met de geplande bodemingrepen bestudeerd. Op basis hiervan wordt beoordeeld of eventuele archeologische waarden verstoord worden én dat er een potentiële kenniswinst te behalen is bij verdere onderzoeken binnen het plangebied. Het uiteindelijke doel is het formuleren van een advies hoe deze mogelijke archeologische waarden beschermd of onderzocht dienen te worden, of dat het plangebied vrijgegeven kan worden.

Informatie over de geplande werken werd aangeleverd door de initiatiefnemer om een zo duidelijk mogelijk zicht te krijgen van de geplande werken en hun impact.

Om een beeld te kunnen creëren van de fysisch-geografische situatie en landschappelijke ligging, is er beroep gedaan op de gekende geografische, geologische en bodemkundige bronnen.

- GRB/kadasterkaart
- Topografische kaart

³ AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED 2020

- Orthofoto's
- Tertiairgeologische kaart
- Quartairgeologische kaart
- Bodemkaart

Vervolgens wordt een historische en archeologische analyse van het plangebied uitgevoerd. Hierbij wordt zowel archeologische als historische vakliteratuur en het beschikbare historische en archeologische kaartmateriaal geraadpleegd. Dit historische kaartmateriaal kan een beeld geven van de evolutie van het landgebruik in en in de omgeving van het plangebied. Naast de gangbare historische kaarten is ook Cartesius geraadpleegd.⁴

Volgend archeologisch en historisch kaartmateriaal werd geconsulteerd:

- CAI-kaart
- Ferrariskaart
- Atlas der Buurtwegen
- Vandermaelenkaart

Het kaartmateriaal in deze archeologienota werd opgesteld met QGIS, dit is een vrij en open source geografisch informatiesysteem.

Er werden geen externe specialisten betrokken bij dit onderzoek en geen wetenschappelijke advisering ingewonnen bij derden.

1.3 Aanleiding

Huidige situatie en gekende verstoringen

Het plangebied grenst in het westen aan de Ilegemse Steenweg en is in het noorden en zuiden omringd door bebouwing en akkerland. In het oosten is er bebossing aanwezig. Op 55 meter ten zuiden van het plangebied loopt de Uilenberg. Op dit moment staan er gebouwen op het plangebied, in het zuidwesten en in het zuidoosten. De eerste woning (links) bevat een kleine kelder van 2 x 4 m met een diepte van 2.5 m. De rest van het plangebied bevat bomen en grasland.

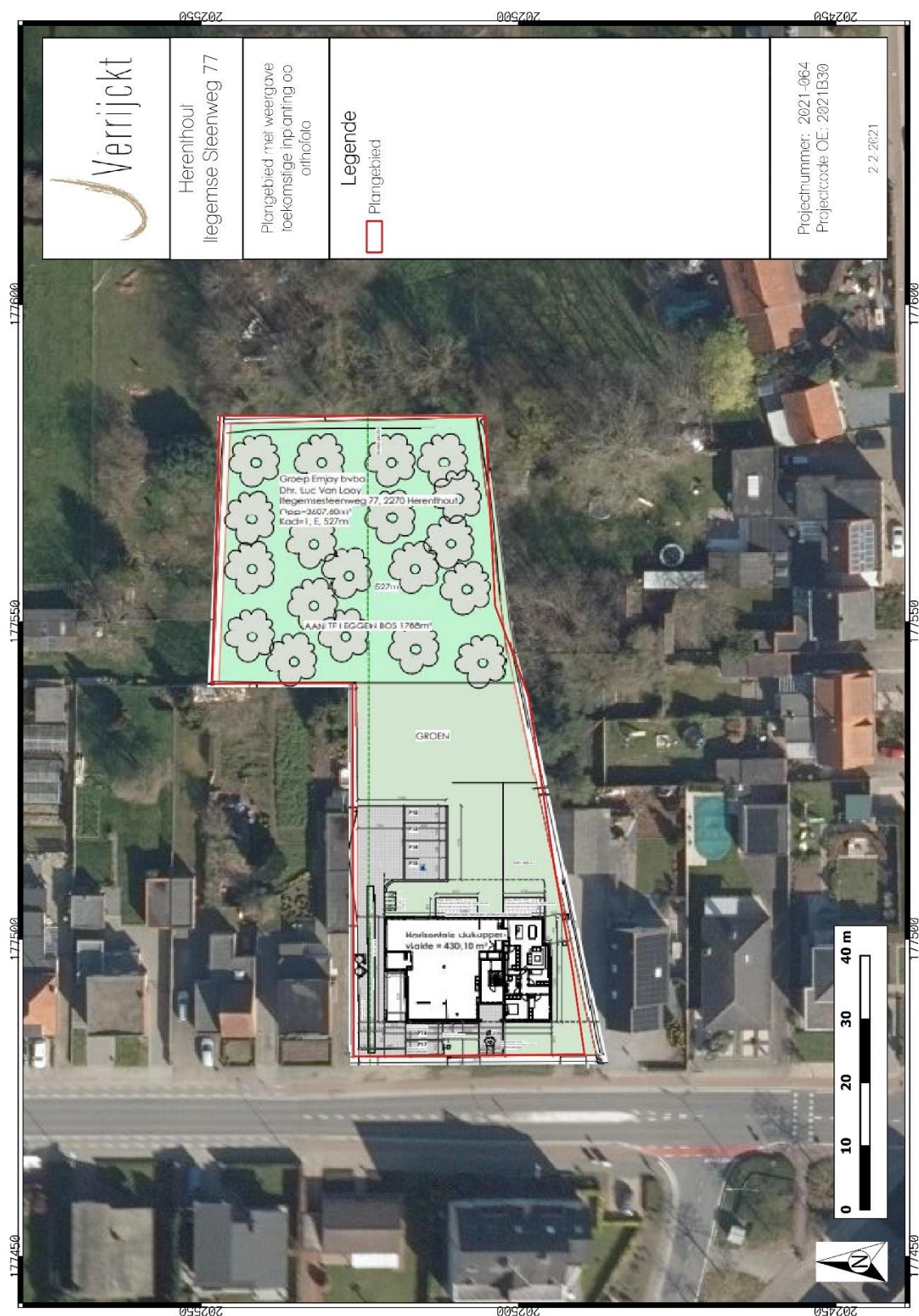
⁴ CARTESIUS 2020

Geplande werken en bodemingrepen

De opdrachtgever plant op het terrein de bouw van een meergezinswoning met apotheek. De aard en omvang van de ingrepen worden hieronder beschreven. De funderingen van de kelder worden aangelegd op min. 80 cm diepte. Op - 3.10 m zullen parkeerplaatsen en een fietsenstalling voorzien worden. Op het gelijksvloer zal de apotheek en één appartement gebouwd worden. Op de eerste verdieping komen nog drie appartementen en op de tweede verdieping ook nog twee appartementen. Hierboven komt het dak met de aanwezigheid van zonnepanelen. De verharding op het perceel gaat afhellen naar de tuin, er is een verhoging aanwezig van ca. 50 cm onder de meergezinswoning. Dit is om ervoor te zorgen dat er een natuurlijke infiltratie gebeurt van het hemelwater.

Eerst zullen afbraakwerken nodig zijn om de huidige bebouwing te slopen en zullen er bomen gerooid worden. De bebouwing zal plaatsvinden in het westen van het plangebied en in het oosten zal een bos aangelegd worden met een oppervlakte van 1788 m². Bij het aanleggen van het bos zal er niet gegraven worden, ze zullen enkel bomen planten.

Hierbij worden eventueel in het plangebied aanwezige archeologische waarden onherroepelijk vernietigd.

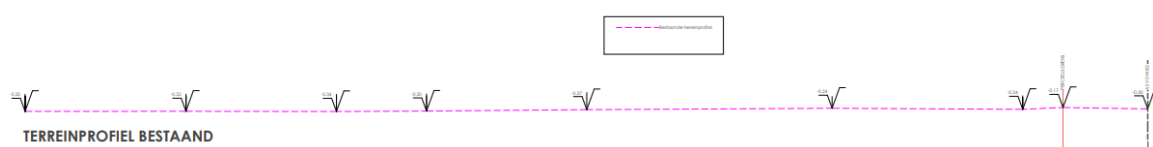
Figuur 3: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting ⁵ op orthofoto ⁶

⁵ PLAN AANGEBRACHT DOOR INITIATIEFNEMER.

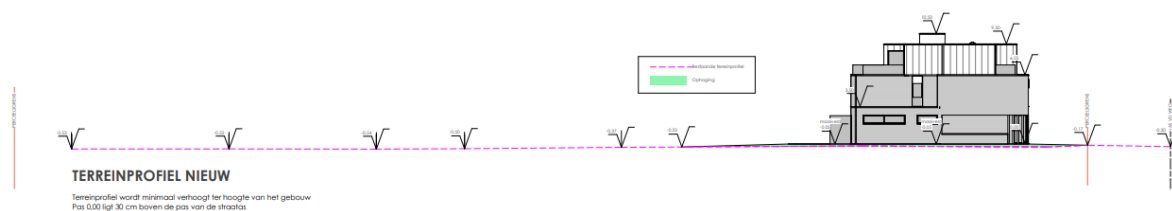
⁶ AGIV 2020D

Figuur 4: Bouwplannen⁷

Figuur 5: Bestaande terreinprofiel.⁸

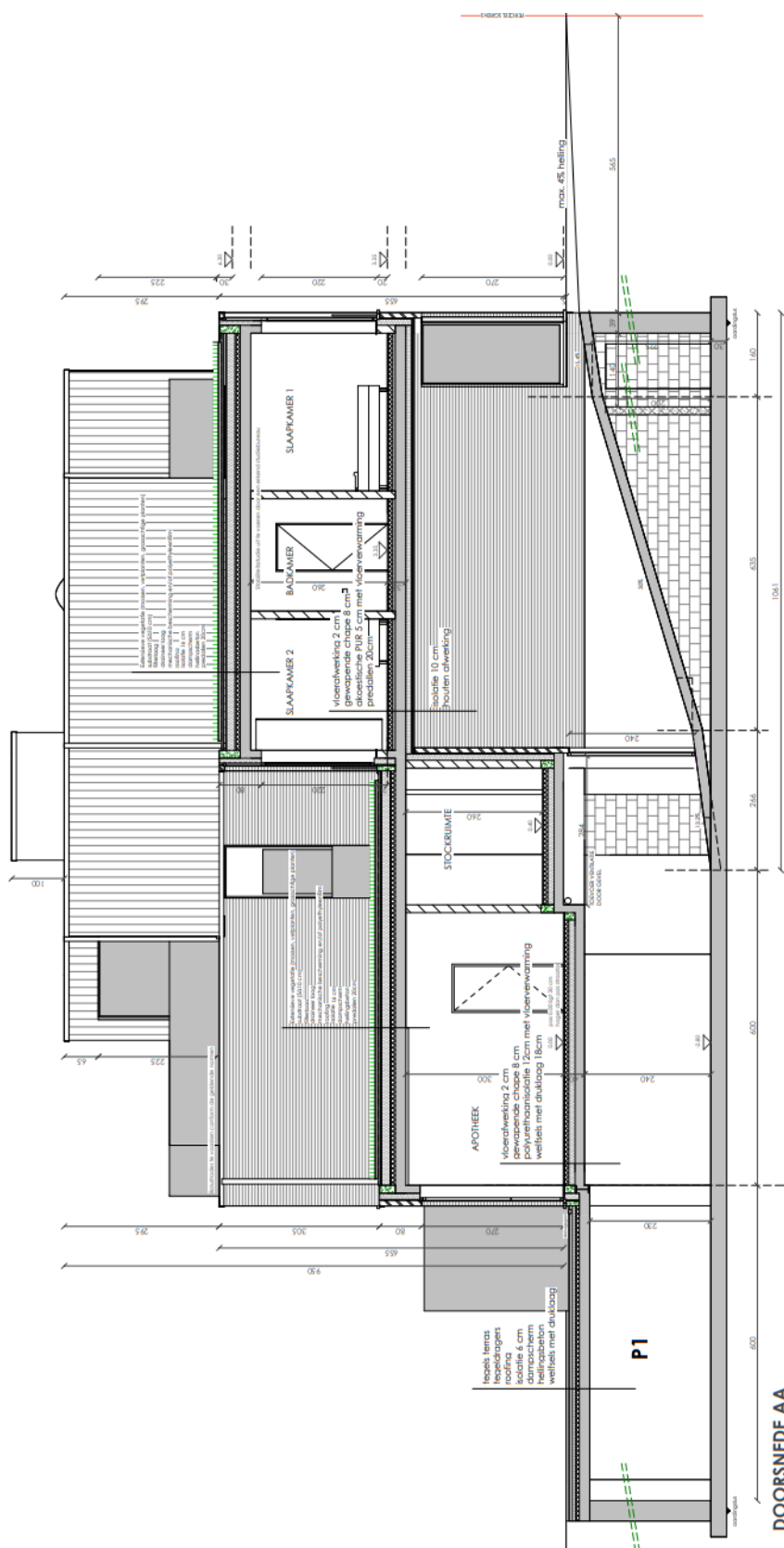

Figuur 6: Terreinprofiel met verhoging.⁹

⁷ PLAN AANGEBRACHT DOOR INITIATIEFNEMER.

⁸ IDEM.

⁹ IDEM.

Figuur 7: Doorsnede van de meergezinswoning met funderingen.¹⁰

¹⁰ PLAN AANGEBRACHT DOOR INITIATIEFNER.

1.4 Assessmentrapport

1.4.1 Topografische situering

De exacte locatie van het plangebied is weergegeven op figuren 1 en 2. Het plangebied is gelegen aan de Ilegemse Steenweg 77 te Herenthout.

Het plangebied grenst in het westen aan de Ilegemse Steenweg en is in het noord- en zuidwesten omringd door bebouwing. In het noord- en zuidoosten is er bebossing en akkerland aanwezig. Op 55 meter ten zuiden van het plangebied loopt de Uilenberg.

Op dit moment staan er gebouwen op het plangebied, in het zuidwesten en in het zuidoosten. De rest van het plangebied bevat bomen en grasland.

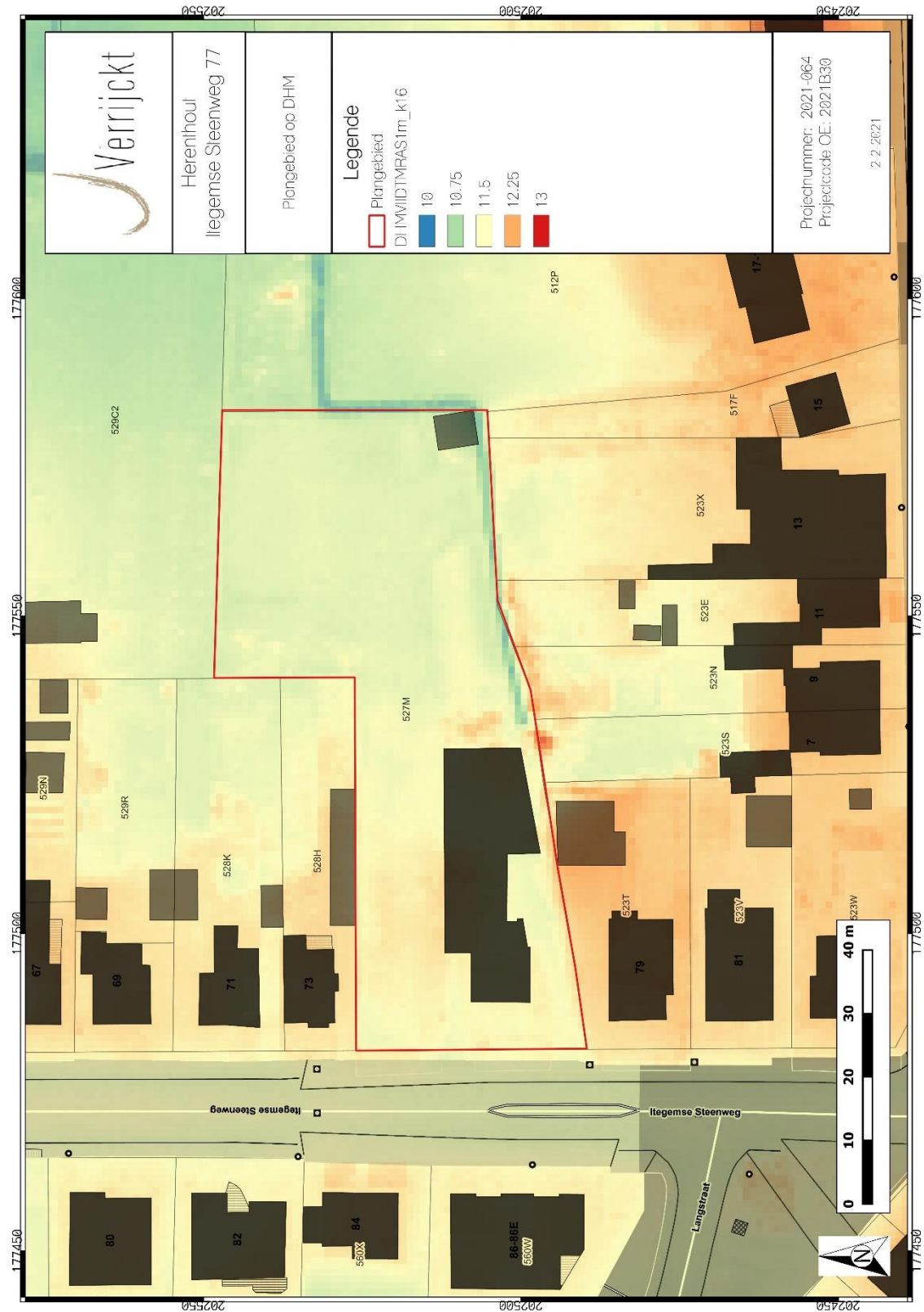
1.4.2 Landschappelijke en hydrografische situering

De omgeving rond het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen 8 en 15 m + TAW. Hier is het noordoostelijk gedeelte het hoogst en ligt het zuidwestelijk gedeelte lager. Het plangebied zelf bevindt zich tussen 10.50 en 12 m + TAW. Het westelijk deel van het plangebied ligt hier hoger dan het oostelijk gedeelte. In het oostelijk gedeelte loop er ook een gracht naar het noorden toe.

In geomorfologisch opzicht bevindt het plangebied zich in de depressie van de Schijns-Nete.¹¹ De rug van geel ligt in het noordoosten van het plangebied, dit verklaart dat de omgeving van het plangebied in het noordoostelijk gedeelte hoger ligt. Deze eenheid is een laagliggend gebied (tussen 5 en 20 m + TAW). Het wordt gekenmerkt door een bosrijk zachtgolvend gebied met een parallelle reliëfstructuur gevormd door valleien en pliocene dekzandruggen. Hierbij kunnen klei en grof zand op de hoger gelegen delen en fijn zand in de lager gelegen delen teruggevonden worden. Lokaal zijn deze afgedekt door holocene rivierduinen. De depressie van de Schijns-Nete bestaat uit een afwisseling van overwegend west-oost georiënteerde ruggen en dalen met een geringe hoogte.¹² De Grote Nete is gelegen ten zuidwesten van het plangebied op ca. 3 km. In de directe omgeving van het plangebied is er geen beek/rivier aanwezig. Hierdoor is er vermoedelijk een lage verwachting voor de steentijd, doordat het niet in een dichte omgeving ligt van beekvalleien en/of rivierlopen. Op 500 m, ten zuiden van het plangebied, eindigt de Maasloop.

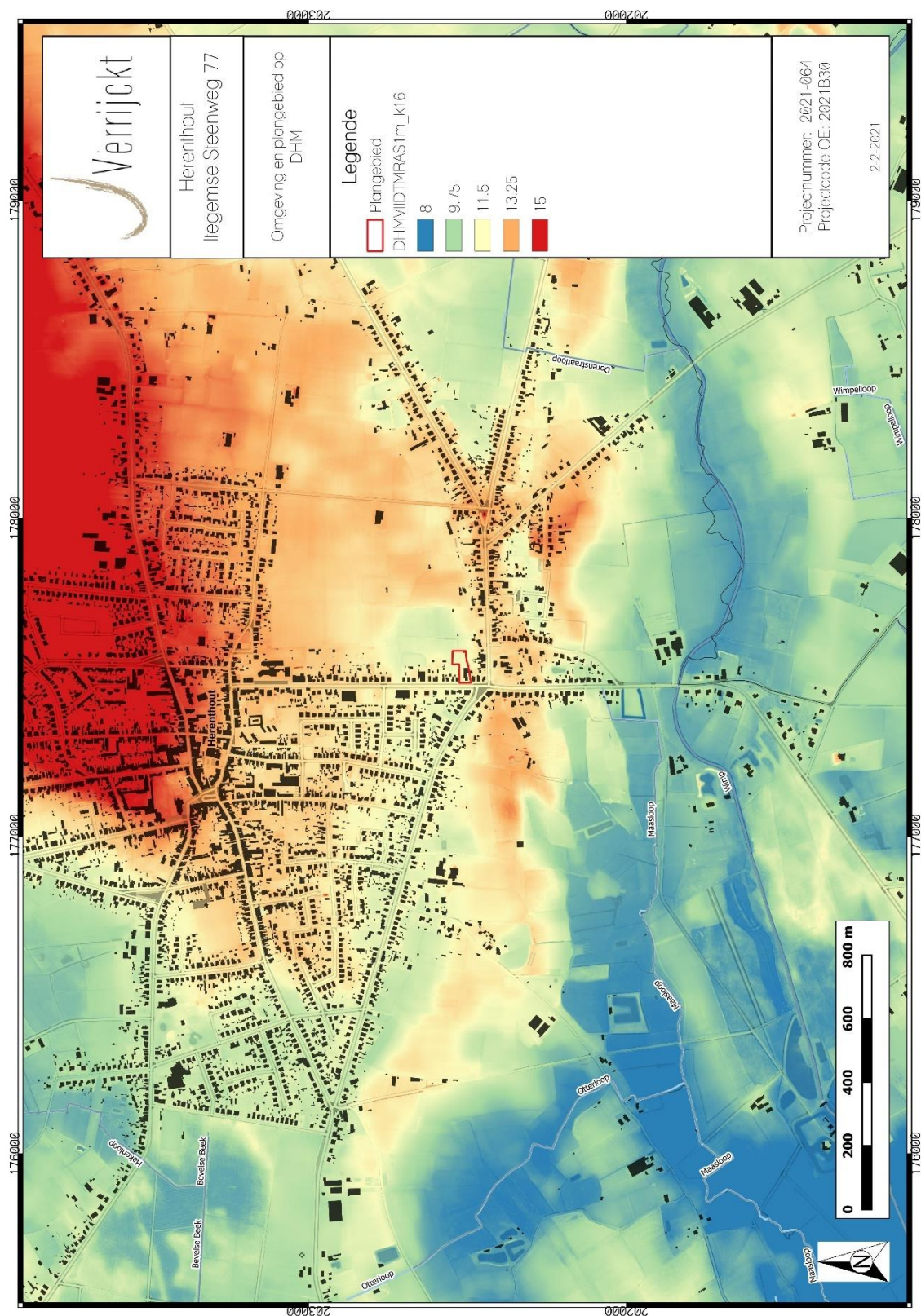
¹¹ DE MOOR & MOSTAERT 1993

¹² IDEM.

Figuur 8: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM)¹³

¹³ AGIV 2020B

Figuur 9: Omgeving van het plangebied op het DHM¹⁴

¹⁴ AGIV 2020B

1.4.3 *Geologische situering*

Paleogeen en Neogeen (Tertiair)

De omgeving van het plangebied wordt gekenmerkt door afzettingen van de Formatie van Diest. Het typisch Diestiaan bestaat uit een grof en zeer glauconiethoudend zand. De formatie kenmerkt zich door groen tot bruin, heterogeen zand. Er komen meerdere grindlagen, (ijzer)zandsteenbanken en kleirijke horizonten voor. Er is sprake van een schuine gelaagdheid met glauconietrijke en micarrijke horizonten.

Quartair 1:200.000

Op de Quartairgeologische kaart 1:200.000 is het plangebied gekarteerd als profieltype 1. Hierbij komen hellingsafzettingen uit het quartair en/of eolische afzettingen van het Weichseliaan (laatPleistoceen) en mogelijk vroeg holoceen voor.

Quartair 1:50.000

Op de Quartairgeologische kaart 1:50.00 is het plangebied gekarteerd als profieltype 21. Hierbij komen onderaan tertiaire afzettingen voor. Deze tertiaire afzettingen zijn afgedekt door afzettingen van de formatie van Wildert. Dit zijn fijn, zwaklemige, dekzanden.

1.4.4 *Bodemkundige situering*

Op de bodemkaart van Vlaanderen is de bodem in het plangebied gekarteerd als OB (onder bebouwing), Sdmc en wordt grotendeels hier ook door omringd.

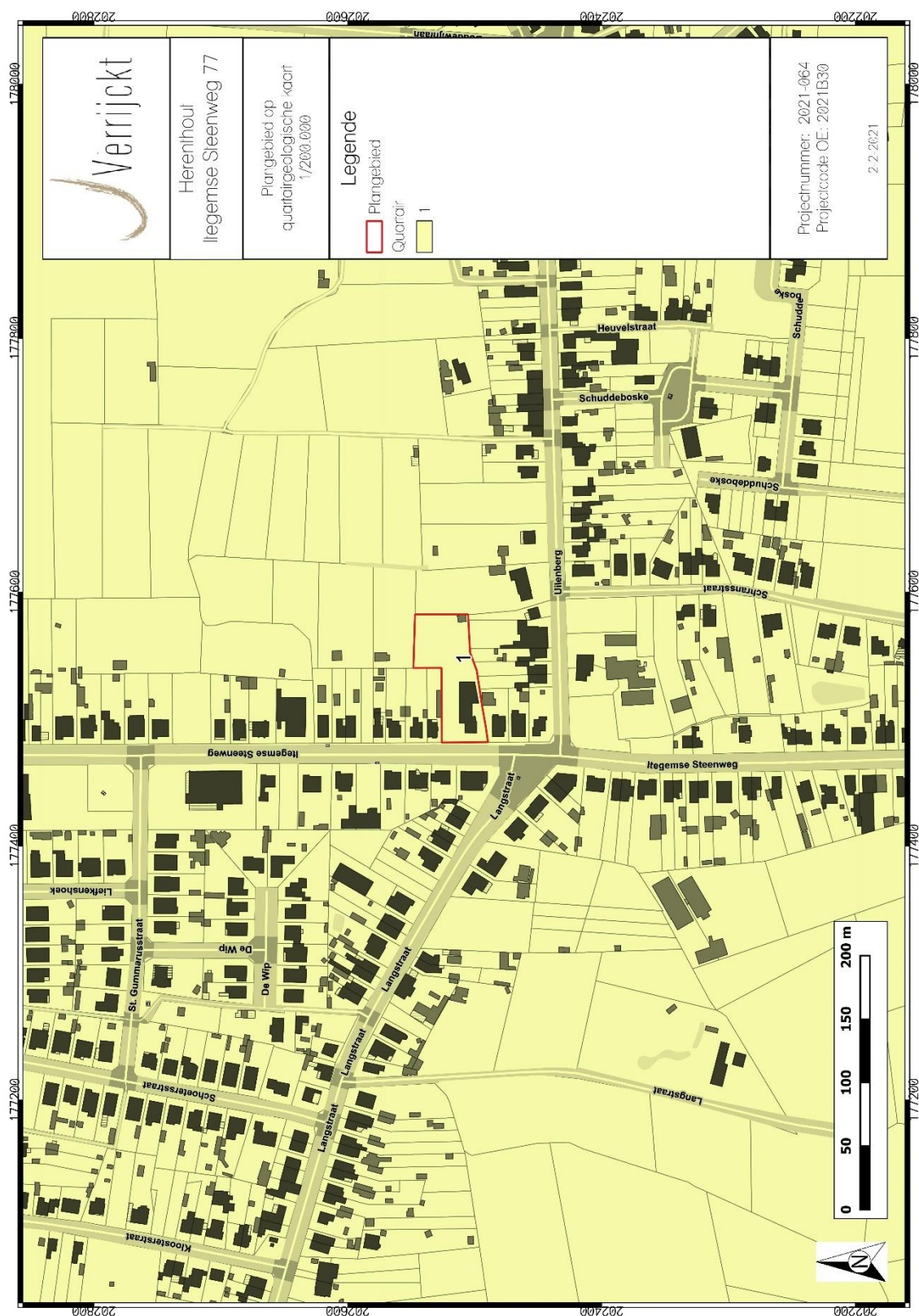
- Sdmc: matig natte lemig zandbodem met dikke antropogene humus A horizont.

De Sdm plaggengronden zijn matig natte bodems met hoge voorjaarswaterstand. De zomerwaterstand is optimaal. Het overtollige water moet in het voorjaar afgeleid worden door middel van greppels die rechtstreeks in verbinding staan met sloten langs de kavels.

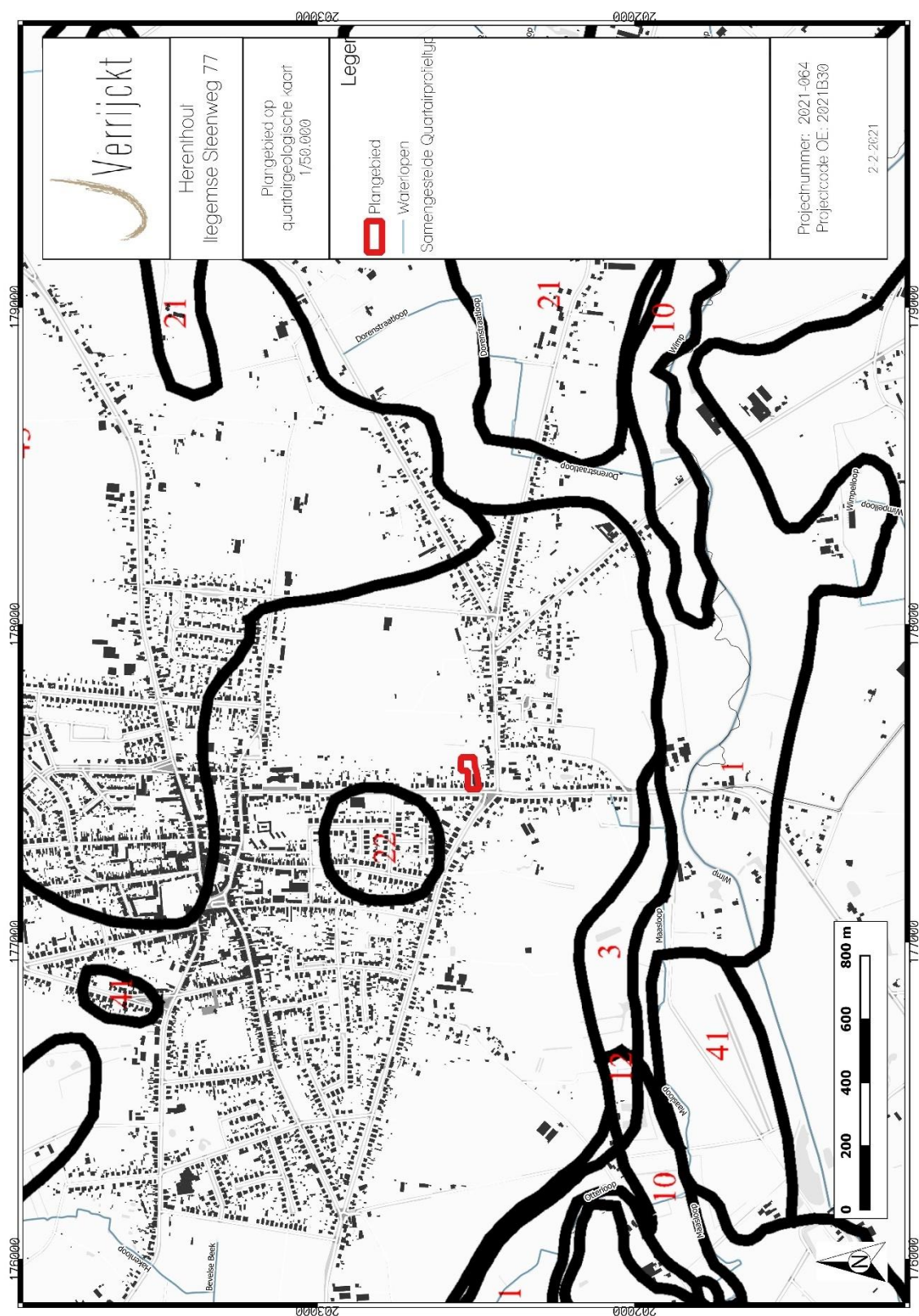
Figuur 10: Plangebied op de Tertiairgeologische kaart¹⁵

¹⁵ DOV VLAANDEREN 2020B

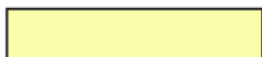
Figuur 11: Plangebied op de Quartairegeologische kaart 1:200.000¹⁶

¹⁶ DOV VLAANDEREN 2020c

Figuur 12: Plangebied op de Quartairgeologische kaart 1:50.000¹⁷

¹⁷ DOV VLAANDEREN 2020C

1

ELPw en/of HQ

ELPw Eolische afzettingen (zand tot silt) van het Weichseliaan (Laat-Pleistoceen), mogelijk Vroeg-Holoceen; zand tot zandleem in het noordelijke en het centrale gedeelte van Vlaanderen; silt (loess) in het zuidelijke gedeelte van Vlaanderen.

HQ Hellingsafzettingen van het Quartair.

Figuur 13: Kenmerken van de Quartairgeologische kaart betreffende het plangebied¹⁸

¹⁸ DOV VLAANDEREN 2020c

Figuur 14: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen¹⁹

¹⁹ DOV VLAANDEREN 2020A

1.4.5 Historische bronnen

Het plangebied ligt in de huidige gemeente Herenthout.

In de historische bronnen komt de gemeente pas voor in 1186. Toen had het de naam “Herenthols”. Hols betekent bos en herent haagbeuken. De tienden waren in het bezit van het Sint-Martinuskapittel van Utrecht en het overige was eigendom van de heer van Herlaer. Het was in de 13de eeuw dat Herenthout een uitbreiding kende en Wiekevorst volledig inpalmde. In 1671 volgens Herenthoutse bronnen, wist het zich af te scheiden door de turfonginning. De vrijheid Herenthout ging toen deel uitmaken van de meierij Herentals en het markgraafschap Antwerpen. Achtereenvolgens zijn de families van Herlaer, van Vriessele, van Brimeu, Sandelyn en van Reynegom eigenaar.²⁰

Het was een feodale gemeenschap en het bezat een eigen parochiekerk die werd toegewijd aan Sint-Gummarus. De parochie werd afgeschaft in 1803 en werd het ingenomen door de Sint-Pietersparochie van de vrijheid die opgericht werd in de 12de-13de eeuw.²¹

Tot in de 20ste eeuw was Herenthout voornamelijk een agrarische gemeente. De belangrijkste bron van inkomsten was de “boerenstiel”. In de 19de eeuw kreeg Herenthout een industrieel belang door de diamantbewerking. In 1926 waren er 20 fabriekjes aanwezig.²²

1.4.6 Cartografische bronnen

Ferraris (1771-1778)

Op de Ferrariskaart is ter hoogte van het plangebied een gebouw te zien dat omringd is door een walgracht. Het neemt $\frac{3}{4}$ van het plangebied in. Volledig in het oosten blijft een klein gedeelte weiland. We zien naast de bebouwing ook een gracht dat op dezelfde manier oploopt zoals de gracht die hierboven genoemd wordt (zie hoofdstuk DTM). In de ruimere omgeving zijn er voornamelijk weiland, akkerland en boomrijen te zien. De wegen komen overeen met de hedendaagse Itegemse Steenweg en de Uilenberg.

Vandermaelen (1846-1854)

Ter hoogte van het plangebied is er nog steeds bebouwing te zien die omringd is door een walgracht en een gracht in de buurt. De wegen lijken nog steeds overeen te komen met de huidige banen. In het zuidwesten van het plangebied, op ca. 60 m, is de brasserie en distillerie Den Uyl zichtbaar.

²⁰ IOE 2020, ID: 14416

²¹ IDEM.

²² IDEM.

Atlas der Buurtwegen (1843-1845)

In het plangebied wordt nog steeds hetzelfde afgebeeld als op bovenstaande historische kaarten. De onderverdeling van percelen is nu zichtbaar en ligt op percelen 20 t.e.m. 25.

Orthofotosequentie (1971 - 2016)

De situatie van het plangebied is onveranderd tussen 1971 en 2016. Het plangebied is steeds bebouwd. In het oosten is er steeds weiland/akkerland te zien. Door de jaren heen is er steeds meer bebouwing aan de Ilegemse Steenweg en de Uilenberg gekomen.

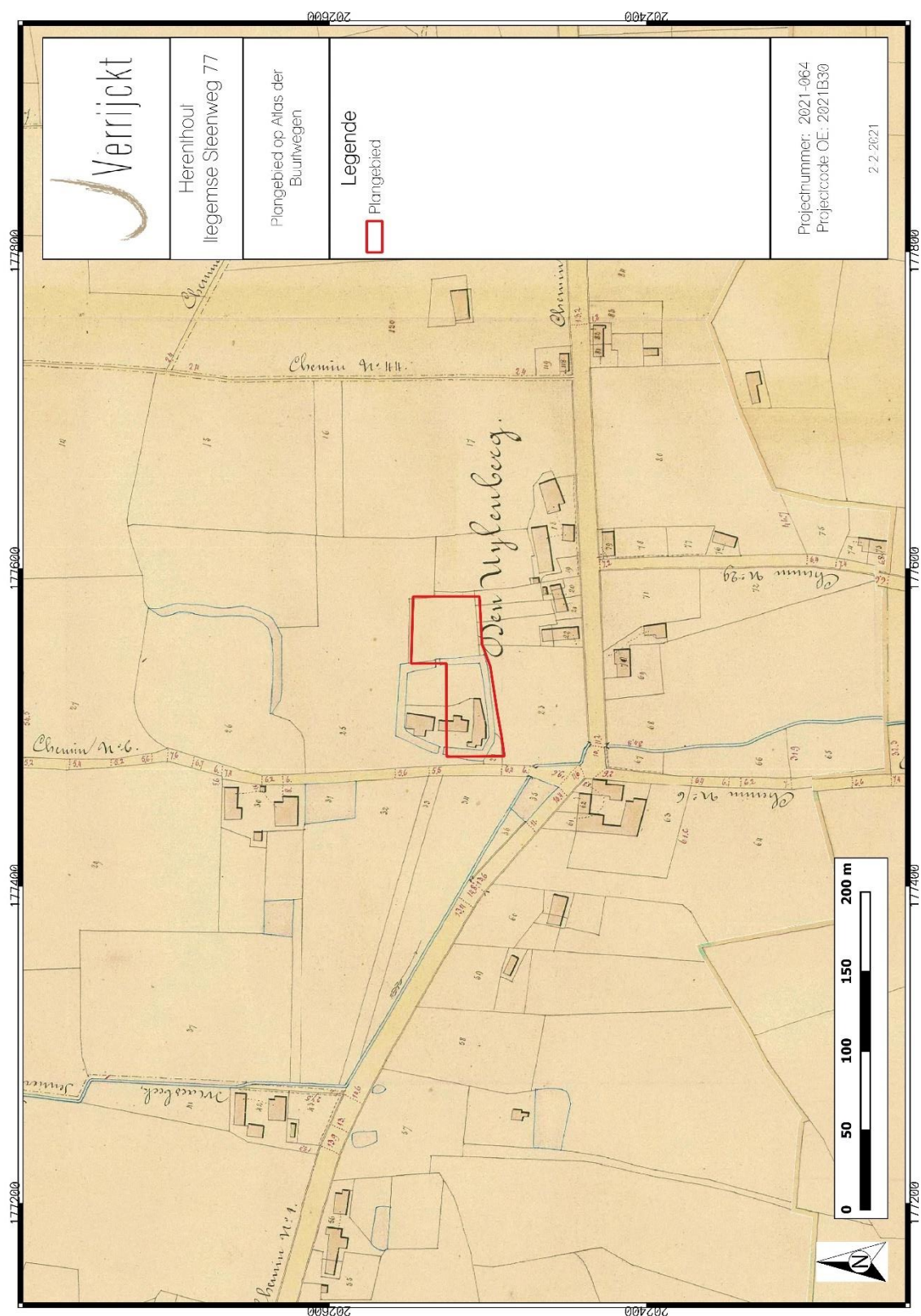
Figuur 15: Plangebied op de Ferrariskaart.²³

²³ GEOPUNT 2020c

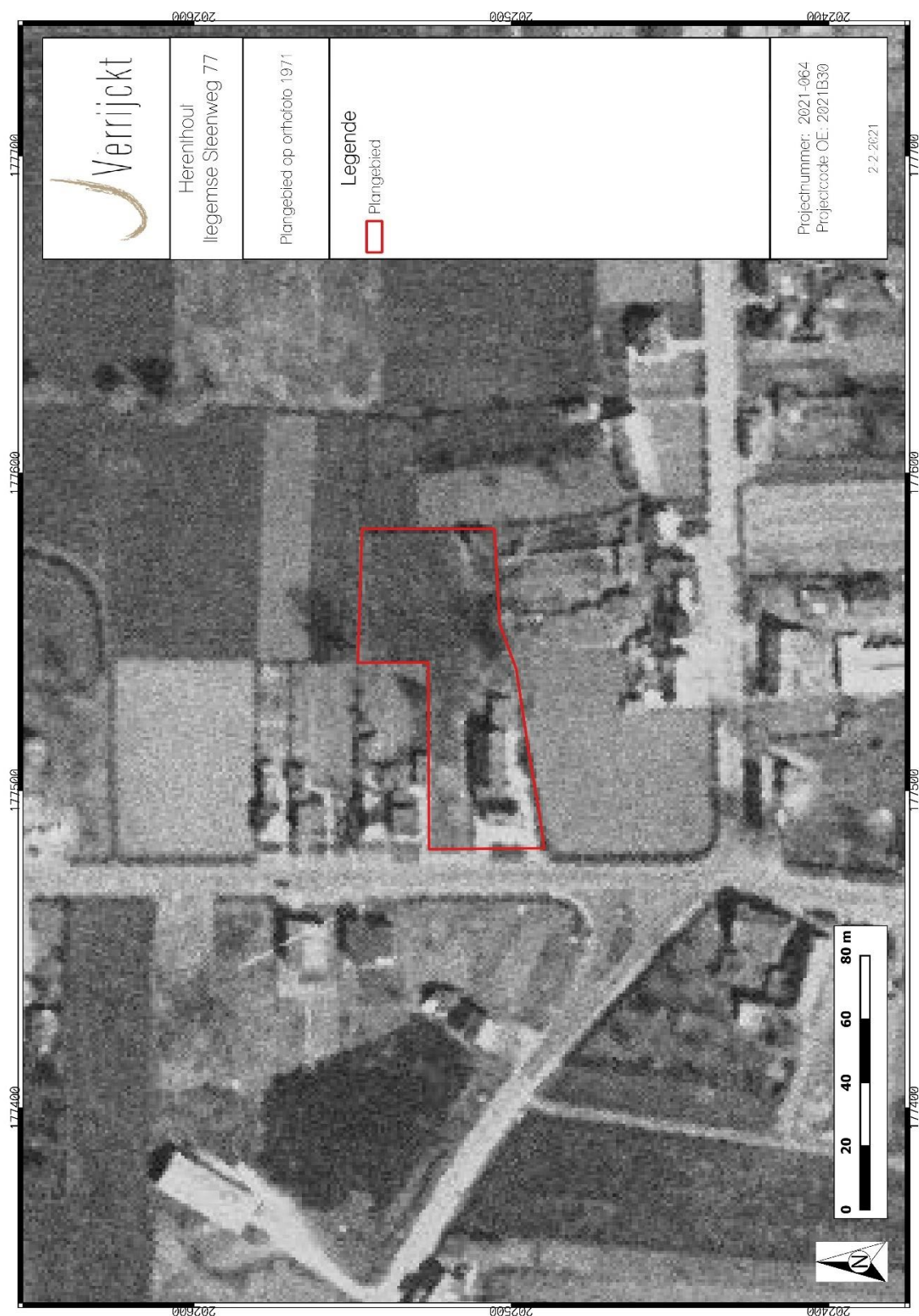
Figuur 16: Plangebied op de Vandermaelenkaart.²⁴

²⁴ GEOPUNT 2020D

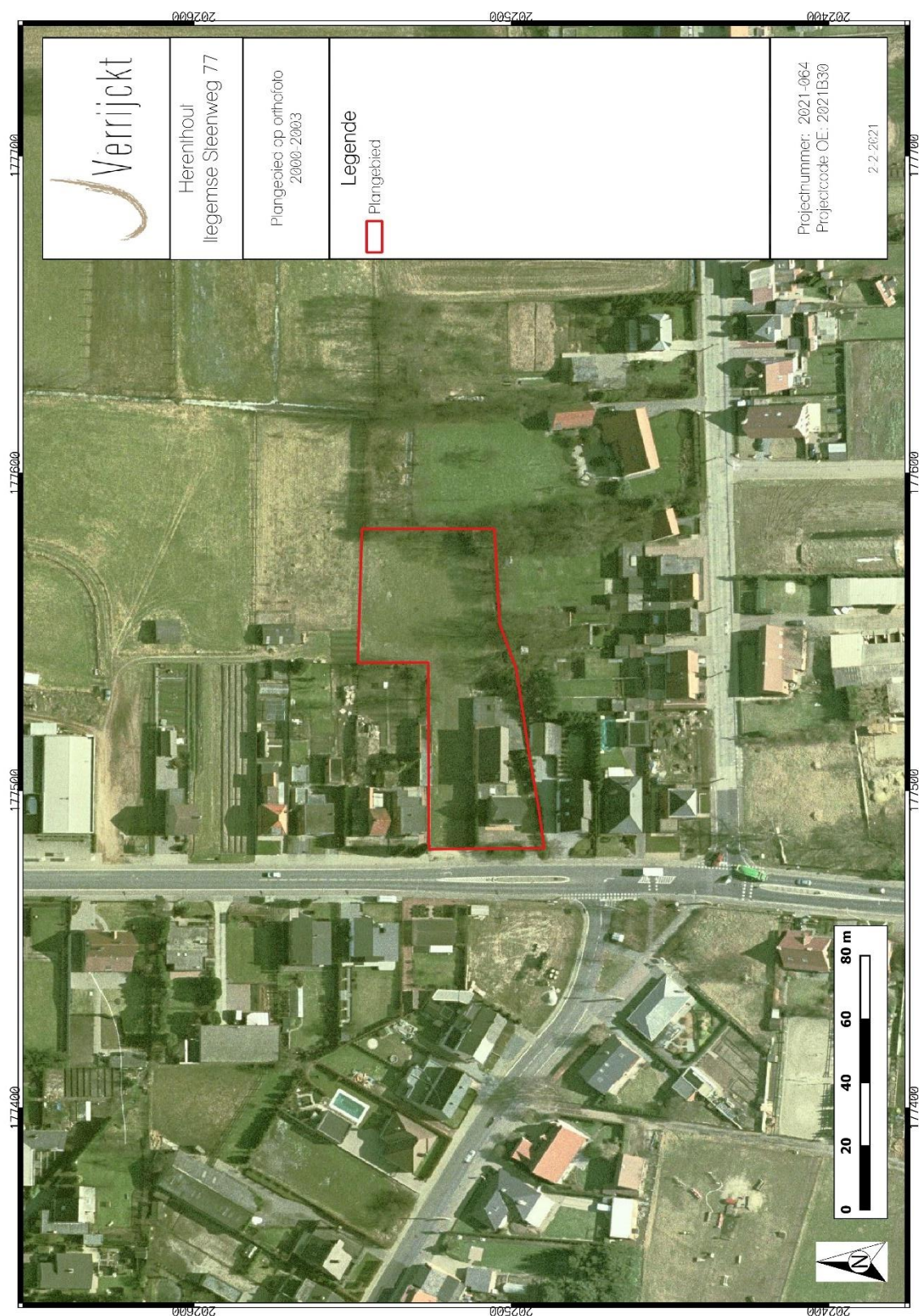
Figuur 17: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen.²⁵

²⁵ GEOPUNT 2020B

Figuur 18: Plangebied op orthofoto uit 1971.²⁶

²⁶ AGIV 2020E

Figuur 19: Plangebied op orthofoto uit 2000-2003.²⁷

²⁷ AGIV 2020 F-N

Figuur 20: Plangebied op orthofoto uit 2016.²⁸

²⁸ AGIV 2020 F-N

1.4.7 Archeologische bronnen

Binnen de contouren van het plangebied zijn er de volgende archeologische waarden gekend. Voor de ruime omgeving van het plangebied kunnen zowel de Centrale Archeologische Inventaris (CAI), als de archeologische gebeurtenissen, (vastgestelde) archeologische zones en archeologienota's waarvan akte werd genomen, geraadpleegd worden. Allereerst volgt hieronder een lijst van de gekende archeologische waarden zoals geregistreerd in de archeologische databank van vindplaatsen in Vlaanderen (CAI).

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.²⁹

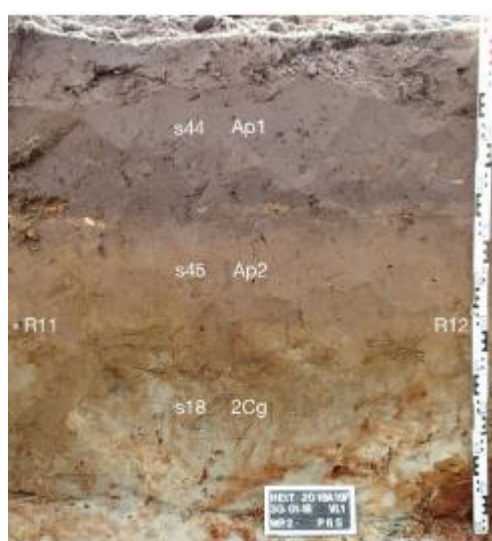
CAI-NUMMER	TOPONIEM	OMSCHRIJVING	DATERING	BRON
102801	PAROCHIEKERK ST. -PIETER- EN PAULUS	ERFGOEDONDERZOEK HERENTHOUT TOREN - 1550	16 ^{DE} EEUW	BOUWEN DOOR DE EEUWEN HEEN, 16N3, PP. 148-150.
102814	ST.- GUMMARUSKAPEL	ERFGOEDONDERZOEK / HISTORISCHE STUDIE SINDS 1247 ZOU ER EEN SINT- GUMMERUSPAROCHIE BESTAAN HEBBEN. IN 1550 EN 1774 VERBOUWD.	LATE MIDDELEEUWEN	MELANIEGIS, ONLINE DATABANK INVENTARIS BOUWKUNDIG ERFGOED VAN HET VIOE. KENNES H. & STEYAERT R. 2001: INVENTARIS VAN HET CULTUURBEZIT IN BELGIË, ARCHITECTUUR, PROVINCIE ANTWERPEN, ARRONDISSEMENT TURNHOUT, KANTON HERENTALS, BOUWEN DOOR DE EEUWEN HEEN IN VLAANDEREN 16N3, BRUSSEL - TURNHOUT, PP. 166-167.
224040	ITEGEMSE STEENWEG 18	ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM. AANTAL SPOREN KUNNEN BEHOREN TOT EEN CONSTRUCTIE UIT DE MIDDELEEUWEN OF NIEUWE TIJD.	MIDDELEEUWEN	DE BEENHOUWER J. & ARCKENS M. 2018: NOTA HERENTHOUT ITEGEMSE STEENWEG 18. RESULTATEN PROEFSLEUVENONDERZOEK.
102815	LIEFKESHOEK	GRACHTEN DEELS BEWAARD MOGELIJK NOG RESTANTEN TE ZIEN VAN DE OMGRACHTING OP HET GEREDUCEERD KADASTER. FERRARISKAART: TERMINUS ANTE QUEM	18 ^{DE} EEUW	FERRARIS KAART - KABINETSKAART DER OOSTENRIJKSE NEDERLANDEN EN HET PRINSBISDOM LUIK, 1771 - 1778. DE GEREDUCEERDE KADASTERPLANS VAN HET KRIJGSDEPOT OP SCHAAL 1:20 000 (1845-1855).

²⁹ CAI 2020

210548	UILENBERG	ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK MET INGREEP IN DE BODEM. VERSCHILLENDE PAALKUILEN, WAARVAN 1 STRUCTUUR KON HERKEND WORDEN AL BIJGEBOUW. WITBAKKEN, ROODBAKKEN AARDEWERK	LATE MIDDELEEUWEN NIEUWE TIJD	VAN GENECHTEN B. E.A. 2015 ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE MET INGREEP IN DE BODEM. HERENTHOUT - UILENBERG, ARCHEO-RAPPORT 2015/026. VAN GENECHTEN B. E.A. 2015 ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE MET INGREEP IN DE BODEM. HERENTHOUT - UILENBERG, ARCHEO-RAPPORT 2015/026.
100983	ITEGEMSE STEENWEG I (CRASH SITE 1)	VLIEGTUIG: LANCASTER ME737 NEERGESTORT OP 12 MEI 1944.	20 ^{STE} EEUW	REYNS N., CEULAERS B., BRUGGEMAN J. 2010: ARCHEOLOGISCH VOORONDERZOEK HERENTHOUT-UILENBERG, ITEGEMSE STEENWEG CRASH-SITE LANCASTER ME 737, RAPPORTEN ALL-ARCHEO BVBA 016. REYNS N., CEULAERS B. & BRUGGEMAN J. 2011: ARCHEOLOGISCHE OPGRAVING HERENTHOUT - UILENBERG, ITEGEMSE STEENWEG. CRASH-SITE LANCASTER ME 737, RAPPORTEN ALL-ARCHEO 027.
102816	DE WIMPSCHRANS	SCHRANSHOEVE FERRARISKAART; TERMINUS ANTE QUEM	18 ^{DE} EEUW	FERRARIS KAART - KABINETSKAART DER OOSTENRIJKSE NEDERLANDEN EN HET PRINSBISDOM LUIK, 1771 - 1778. DE GEREDUCEERDE KADASTERPLANS VAN HET KRIJGSDEPOT OP SCHAAL 1:20 000 (1845-1855).
102813	UILENBERGKAPEL	PLAATSELIJKE VERERING VANAF 1640 EERSTE KAPEL 1670, VERVANGEN IN 1704.	17 ^{DE} EEUW	KENNES H. & STEYAERT R. 2001: INVENTARIS VAN HET CULTUURBEZIT IN BELGIË, ARCHITECTUUR, PROVINCIE ANTWERPEN, ARRONDISSEMENT TURNHOUT, KANTON HERENTALS, BOUWEN DOOR DE EEUWEN HEEN IN VLAANDEREN 16N3, BRUSSEL - TURNHOUT, PP. 164-165. DE GEREDUCEERDE KADASTERPLANS VAN HET KRIJGSDEPOT OP SCHAAL 1:20 000 (1845-1855).

Uit de raadpleging van de CAI blijkt dat de omgeving enkele archeologische vondsten en sporen kent. Onder andere door een campagne van archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem. De onderzoeken en sporen van de omgeving dateren allen uit de middeleeuwen tot de 20ste eeuw.

Bij CAI 224040 behoort de nota met ID 6806. Dit gebied ligt in noorden van het plangebied op ca. 600 m. Er werd proefsleuven en proefputten aangelegd. Enkele profielen gaven een goed beeld van de bodem (fig. 21). Hier is de dikke A-horizont zichtbaar met daaronder een oudere A-horizont boven een C-horizont. De oorspronkelijke plaggenbodem was tijdens het onderzoek aanwezig maar de akkerlaag werd in de nieuwste tijd verstoord. In het noordoosten werden er sporen van bewoning aangetroffen. Het archeologisch niveau is dus zwaar verstoord en enkel de relevante sporen werden in het noordoosten gevonden. Deze dateren uit de late middeleeuwen/nieuwe tijd. Doordat er slechts een beperkte ruimte zou zijn voor archeologisch onderzoek werd er geen verder onderzoek in de vorm van een opgraving aanbevolen.³⁰

Figuur 21: Profiel uit de archeologienota 6806.³¹

CAI 100983 betreft een archeologische opgraving. Er werden resten aangetroffen van een Avro Lancaster bommenwerpen uit de tweede wereldoorlog. Hier werd één spoor aangetroffen. Het ging om een krater op de locatie van het impactpunt van de crash. De meeste vondsten zijn metaal, glas en aardewerk. Deze werden toegeschreven aan de neergestorte bommenwerper of zijn te relateren aan de latere opvulling van de aangetroffen krater.³²

Bij CAI 210548 is er een nota aangemaakt die betrekking heeft op het proefsleuvenonderzoek. Er werden 11 proefsleuven en 4 kijkvensters aangelegd waar in het totaal 71 sporen werden teruggevonden. Deze konden gedateerd worden in de late middeleeuwen en/of de vroegmoderne periode. Er is vermoedelijk 1 bijgebouw aangetroffen in de sporen.³³

³⁰ DE BEENHOUWER J. & ARCKENS M.N 2018: NOTA HERENTHOUT ITEGEMSE STEENWEG 18, RESULTATEN PROEFSLEUVENONDERZOEK, P. 32.

³¹ IDEM, P. 15.

³² N. REYNS, B. CEULAERS & J. BRUGGEMAN, ARCHEOLOGISCHE OPGRAVING HERENTHOUT – UILENBERG, ITEGEMSE STEENWEG CRASH-SITE LANCASTER ME 737, ALL-ARCHEO, 2011, BORNEM, P. 19.

³³ VAN GENECHTEN B. E.A., 2015 ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE MET INGRIEP IN DE BODEM. HERENTHOUT – UILENBERG, ARCHEBO-RAPPORT 2015/026. P. 23.

Er werden enkele archeologienota's geschreven voor zones die in de buurt liggen van het plangebied. Hieronder zullen deze kort beschreven worden.

De archeologienota met ID 10882 betreft eveneens een gebied gelegen aan de Itegemse Steenweg en ligt in het noorden, op ca. 100 m, van het plangebied. Bij het bureauonderzoek werd besloten om geen verder archeologisch onderzoek uit te voeren. De beslissing werd gemaakt doordat het te ontwikkelen gebied deels zwaar verstoord is en de zone waar het nog niet verstoord is (maar wel op ontwikkeld gaat worden) slechts een kleine oppervlakte heeft en versnipperd ligt rondom de huidige woning. Hier werd dan ook geen programma van maatregelen voor geschreven.³⁴

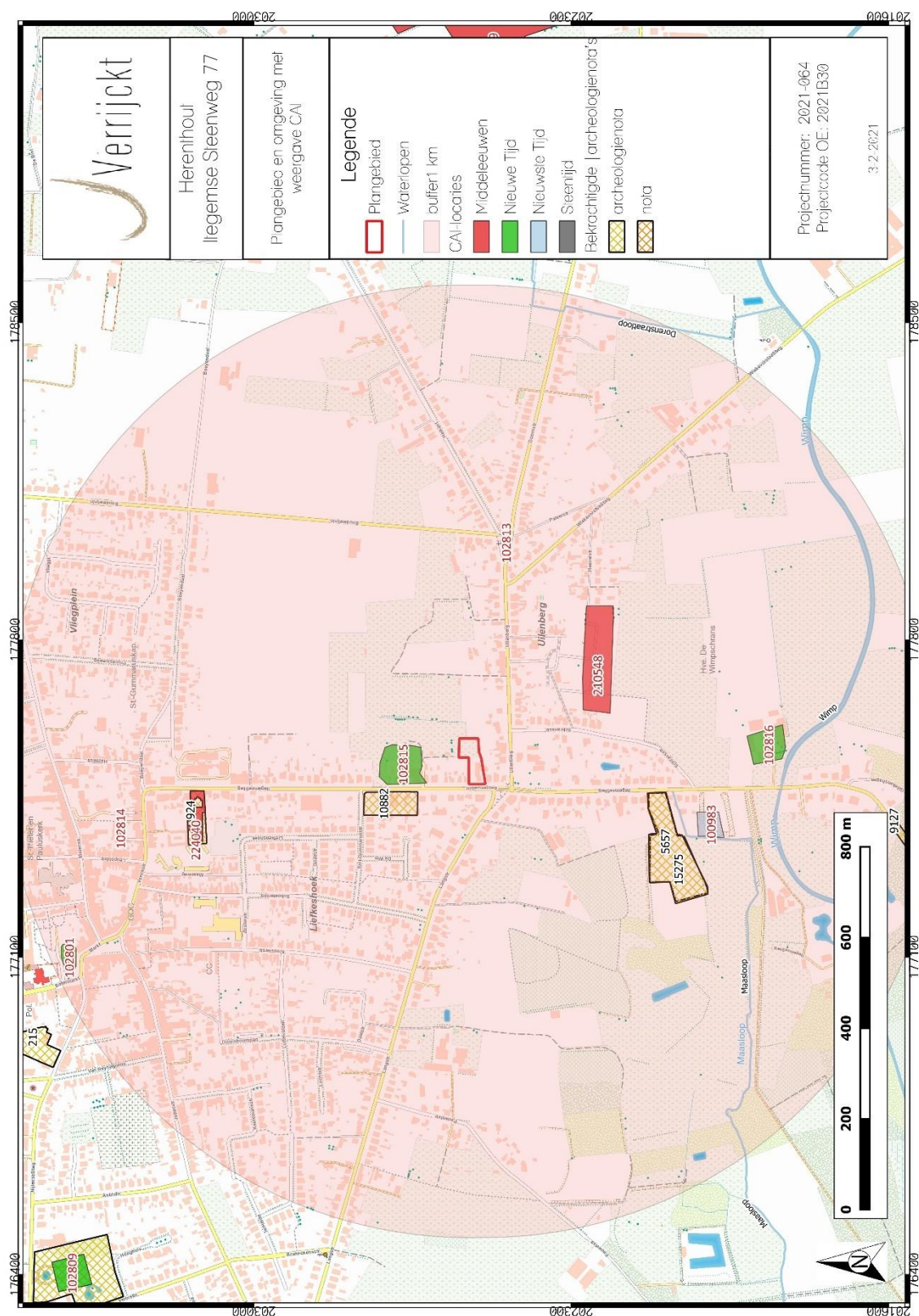
De archeologienota met ID 5657 werd opgemaakt naar aanleiding van een bouw aanvraag. Dit gebied ligt ook aan de Itegemse Steenweg maar dan in het zuiden, op 300 m van het plangebied. Het gebied werd in de tweede helft van de 20ste eeuw aanzienlijk verhoogd en de geplande bodemverstoringen gaan niet dieper gaan dan de ophoging. Dit samen met het feit dat het een natte bodem is en er weinig archeologische meldingen zijn in de omgeving, hebben ze het terrein vrijgegeven en geen verder archeologisch onderzoek aanbevolen.³⁵

De archeologienota met ID 15275 betreft hetzelfde gebied al de hierboven geschreven archeologienota. Hiervoor stond de Serneels site daar maar deze werd afgebroken in het voorjaar van 2017. Het besluit in deze archeologienota was dezelfde als bovenstaande archeologienota met ID 5657.³⁶

³⁴ ELLY N.A. HEIRBAUT & C. DOCKX, EEN NIEUWBOUW AAN DE ITEGEMSE STEENWEG TE HERENTHOUT, ARCHEOLOGIE NOTA, LARES, 2019, HALLE-ZOERSEL, P. 35.

³⁵ SEBASTIEN GOOVAERTS, ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF AAN DE ITEGEMSE STEENWEG TE HERENTHOUT, ABO, 2017, AARTSELAAR, P. 48-49.

³⁶ SEBASTIAN GOOVAERTS & CYNTHIA HOLSTEIN, ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF AAN DE ITEGEMSE STEENWEG TE HERENTHOUT (PROVINCIE ANTWERPEN), ABO, 2020, AARTSELAAR, P. 41-42.

Figuur 22: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart ³⁷

³⁷ CAI 2020

1.5 Besluit

1.5.1 Beantwoording onderzoeksvragen

- Wat zijn de gekende archeologische en historische gegevens en welke aanwijzingen bevatten de bestaande bronnen over het archeologische potentieel van het terrein?

Op basis van de gekende archeologische en historische gegevens kan er weinig gezegd worden over het archeologisch potentieel van het terrein. Het plangebied is op de historische kaarten deels bebouwd (omringd door walgracht) en deels in gebruik als weiland. Binnen een radius van 1 km zijn wel enkele CAI-locaties gekend. De meeste zijn te dateren tussen de middeleeuwen en de nieuwe tijd.

- Zijn er gegevens gekend dat de bodem (deels) verstoord is?

Op dit moment bevindt zich in het westen en in het oosten bebouwing. Er is een kelder aanwezig in het voorste huis (helemaal links) van 2 x 4 m en 2.5 m diepte.

- Wat is de impact van de geplande werken?

De opdrachtgever plant op het terrein de bouw van een meergezinswoning met apotheek. De aard en omvang van de ingrepen worden hieronder beschreven. De funderingen van de kelder worden aangelegd op min. 80 cm diepte. Op - 3.10 m zullen parkeerplaatsen en een fietsenstalling voorzien worden. Op het gelijkvloer zal de apotheek en één appartement gebouwd worden. Op de eerste verdieping komen nog drie appartementen en op de tweede verdieping ook nog twee appartementen. Hierboven komt het dak met de aanwezigheid van zonnepanelen. De verharding op het perceel gaat afhellen naar de tuin, er is een verhoging aanwezig van ca. 50 cm onder de meergezinswoning. Dit is om ervoor te zorgen dat er een natuurlijke infiltratie gebeurt van het hemelwater. Eerst zullen afbraakwerken nodig zijn om de huidige bebouwing te slopen en zullen er bomen gerooid worden. De bebouwing zal plaatsvinden in het westen van het plangebied en in het oosten zal een bos aangelegd worden met een oppervlakte van 1788 m². Bij het aanleggen van het bos zal er niet gegraven worden. Hierbij worden eventueel in het plangebied aanwezige archeologische waarden onherroepelijk vernietigd.

- Is er via archeologisch onderzoek of waarnemingen op aanpalende of nabijgelegen percelen reeds info beschikbaar over de dikte en de opbouw van het aanwezige bodemarchief?

Op ca. 600 m van het plangebied, in het noorden, zijn er proefputten en proefsleuven aangelegd. Enkele profielen gaven een goed beeld van de bodem (fig. 21). Hier is de dikke A-horizont zichtbaar met daaronder een oudere A-horizont boven een C-horizont.

- Is er een archeologische site aanwezig? Zo ja, wat zijn de karakteristieken en de bewaringstoestand ervan? Wat is de relatie met het landschap? Welke waarde heeft de site?

Er zijn niet afdoende aanwijzingen dat er binnen de contouren van het plangebied een goed bewaarde archeologische site aanwezig is. Op de historische kaarten is er wel bebouwing met walgracht zichtbaar.

Wat is de te volgen strategie tijdens een eventueel verder onderzoek en welke bijkomende onderzoeksvragen moeten daarbij beantwoord worden?

Doordat er een lage archeologische verwachting toe te schrijven valt voor sites uit de steentijd dienen er geen landschappelijke boringen uitgevoerd te worden. Een proefsleuvenonderzoek is hier te adviseren om ons meer inzicht te doen krijgen naar de bodem, de eventuele verstoringen en de eventuele aanwezigheid van een archeologische site.

1.5.2 Archeologische verwachting

Het plangebied ligt in de huidige gemeente Herenthout. In de historische bronnen komt de gemeente pas voor in 1186. Toen had het de naam “Herentholts”. Holts betekent bos en herent haagbeuken. De tienden waren in het bezit van het Sint-Martinuskapittel van Utrecht en het overige was eigendom van de heer van Herlaer. Het was in de 13de eeuw dat Herenthout een uitbreiding kende en Wiekevorst volledig inpalmde. In 1671 volgens Herenthoutse bronnen, wist het zich af te scheiden door de turfontginning. De vrijheid Herenthout ging toen deel uitmaken van de meierij Herentals en het markgraafschap Antwerpen. Achtereenvolgens zijn de families van Herlaer, van Vriesssele, van Brimeu, Sandelyn en van Reynegom eigenaar.³⁸ Het was een feodale gemeenschap en het bezat een eigen parochiekerk die werd toegewijd aan Sint-Gummarus. De parochie werd afgeschaft in 1803 en werd het ingenomen door de Sint-Pietersparochie van de vrijheid die opgericht werd in de 12de-13de eeuw.³⁹ Tot in de 20ste eeuw was Herenthout voornamelijk een agrarische gemeente. De belangrijkste bron van inkomsten was de “boerenstiel”. In de 19de eeuw kreeg Herenthout een industrieel belang door de diamantbewerking. In 1926 waren er 20 fabriekjes aanwezig.⁴⁰ De verwachting op archeologische sites uit de nieuwe en nieuwste tijd is hoog.

De omgeving rond het projectgebied bevindt zich volgens het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM) tussen 8 en 15 m + TAW. Hier is het noordoostelijk gedeelte het hoogst en het zuidwestelijk gedeelte lager gelegen. Het plangebied zelf bevindt zich tussen 10.50 en 12 m + TAW. Het westelijk deel van het plangebied ligt hier hoger dan het oostelijk gedeelte. In geomorfologisch opzicht bevindt het plangebied zich in de depressie van de Schyns-Nete.⁴¹ De rug van geel ligt in het noordoosten van het plangebied, dit verklaart dat de omgeving van het plangebied in het noordoostelijk gedeelte hoger ligt. Deze eenheid is een laagliggend gebied (tussen 5 en 20 m + TAW). Het wordt gekenmerkt door een bosrijk zachtgolvend gebied met een parallelle reliëfstructuur gevormd door valleien en pliocene dekzandruggen. Hierbij kunnen klei en grof zand op de hoger gelegen delen en fijn zand in de lager gelegen delen teruggevonden worden. Lokaal zijn deze afgedekt door holocene rivierduinen. De depressie van de Schijns-Nete bestaat uit een afwisseling van overwegend west-oost georiënteerde ruggen en dalen met een geringe hoogte.⁴² De Grote Nete is gelegen ten zuidwesten van het plangebied op ca. 3 km. In de directe omgeving van het plangebied is er geen beek/rivier aanwezig. Hierdoor is er vermoedelijk een lage verwachting voor de steentijd, doordat het niet in een dichte omgeving ligt van beekvalleien en/of rivierlopen. Op 500 m, ten zuiden van het plangebied, eindigt de Maasloop. Op de bodemkaart van Vlaanderen is de bodem in het plangebied gekarteerd als OB (onder bebouwing), Sdmc en wordt grotendeels hier ook door omringd.

³⁸ IOE 2020, ID: 14416

³⁹ IDEM.

⁴⁰ IDEM.

⁴¹ DE MOOR & MOSTAERT 1993

⁴² IDEM.

De Sdm plaggengronden zijn matig natte bodems met hoge voorjaarswaterstand. De zomerwaterstand is optimaal. Het overtollige water moet in het voorjaar afgeleid worden door middel van greppels die rechtstreeks in verbinding staan met sloten langs de kavels. Uit de gegevens van de bodemkaart blijkt dat het grootste deel van het plangebied en de omgeving van het plangebied gekarteerd staat als plaggengronden. Plaggengronden bevinden zich voornamelijk in de omgeving van oude dorpen en kenmerken zich door een humeuze bovengrond van minstens 50 cm dik. Er is mogelijk nog een paleobodem bewaard is onder het plaggendek. Dit type bodem kan voor een goede bewaring hebben gezorgd voor eventueel aanwezige steentijdsites. Gelet op ligging, geen beek/rivier in de nabijheid is er een lage verwachting voor steentijd sites aanwezig.

Uit de raadpleging van de CAI blijkt dat de omgeving enkele archeologische vondsten en sporen kent. Onder andere door een campagne van archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem. De onderzoeken en sporen van de omgeving dateren allen uit de middeleeuwen tot de 20ste eeuw. Bij CAI 224040 behoort de nota met ID 6806. Dit gebied ligt in noorden van het plangebied op ca. 600 m. Er werd proefsleuven en proefputten aangelegd. Enkele profielen gaven een goed beeld van de bodem (fig. 21). Hier is de dikke A-horizont zichtbaar met daaronder een oudere A-horizont boven een C-horizont. De oorspronkelijke plaggenbodern was tijdens het onderzoek aanwezig maar de akkerlaag werd in de nieuwste tijd verstoord. In het noordoosten werden er sporen van bewoning aangetroffen. Het archeologisch niveau is dus zwaar verstoord en enkel de relevante sporen werden in het noordoosten gevonden. Deze dateren uit de late middeleeuwen/nieuwe tijd. Doordat er slechts een beperkte ruimte zou zijn voor archeologisch onderzoek werd er geen verder onderzoek in de vorm van een opgraving aanbevolen.⁴³ Bij CAI 100983 werd er een archeologische opgraving uitgevoerd. Er werden resten aangetroffen van een Avro Lancaster bommenwerpen uit de tweede wereldoorlog. Hier werd één spoor aangetroffen. Het ging om een krater op de locatie van het impactpunt van de crash. De meeste vondsten zijn metaal, glas en aardewerk. Deze werden toegeschreven aan de neergestorte bommenwerper of zijn te relateren aan de latere opvulling van de aangetroffen krater.⁴⁴ Bij CAI 210548 is er een nota aangemaakt i.v.m. het proefsleuvenonderzoek. Er werden 11 proefsleuven en 4 kijkvensters aangelegd waar in het totaal 71 sporen werden teruggevonden. Deze konden gedateerd worden in de late middeleeuwen en/of de vroegmoderne periode. Er is vermoedelijk 1 bijgebouw aangetroffen in de sporen.⁴⁵ Er werden enkele archeologienota's geschreven voor zones die in de buurt liggen van het plangebied. Hieronder zullen deze kort beschreven worden. De archeologienota met ID 10882 betreft eveneens een gebied gelegen aan de Itegemse Steenweg en ligt in het noorden, op ca. 100 m, van het plangebied. Bij het bureauonderzoek werd besloten om geen verder archeologisch onderzoek uit te voeren. De beslissing werd gemaakt doordat het te ontwikkelen gebied deels zwaar verstoord is en de zone waar het nog niet verstoord is (maar wel op ontwikkeld gaat worden) slechts een kleine oppervlakte heeft en versnipperd ligt rondom de huidige woning. Hier werd dan ook geen programma van maatregelen voor geschreven.⁴⁶ De archeologienota met ID 5657 werd opgemaakt naar aanleiding van een bouwaanvraag. Dit gebied ligt ook aan de Itegemse Steenweg maar dan in het zuiden, op 300 m van het plangebied. Het gebied werd in de tweede helft van de 20ste eeuw aanzienlijk verhoogd en de geplande bodemverstoringen gaan niet dieper gaan dan de ophoging. Dit samen met het feit dat het een natte bodem is en er weinig archeologische meldingen zijn gevonden in de omgeving hebben ze het terrein vrijgegeven en geen verder archeologisch onderzoek aanbevolen.⁴⁷ De

⁴³ DE BEENHOUWER J. & ARCKENS M.N 2018: NOTA HERENTHOUT ITEGEMSE STEENWEG 18, RESULTATEN PROEFSLEUVENONDERZOEK, P. 32.

⁴⁴ N. REYNS, B. CEULAERS & J. BRUGGEMAN, ARCHEOLOGISCHE OPGRAVING HERENTHOUT – UILENBERG, ITEGEMSE STEENWEG CRASH-SITE LANCASTER ME 737, ALL-ARCHEO, 2011, BORNEM, P. 19.

⁴⁵ VAN GENECHTEN B. E.A., 2015 ARCHEOLOGISCHE PROSPECTIE MET INGRIEP IN DE BODEM. HERENTHOUT – UILENBERG, ARCHEBO-RAPPORT 2015/026. P. 23.

⁴⁶ ELLY N.A. HEIRBAUT & C. DOCKX, EEN NIEUWBOUW AAN DE ITEGEMSE STEENWEG TE HERENTHOUT, ARCHEOLOGIE-NOTA, LARES, 2019, HALLE-ZOERSEL, P. 35.

⁴⁷ SEBASTIEN GOOVAERTS, ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF AAN DE ITEGEMSE STEENWEG TE HERENTHOUT, ABO, 2017, AARTSELAAR, P. 48-49.

archeologienota met ID 15275 betreft hetzelfde gebied al de hierboven geschreven archeologienota. Hiervoor stond de Serneels site daar maar deze werd afgebroken in het voorjaar van 2017. Het besluit in deze archeologienota was dezelfde als bovenstaande archeologienota met ID 5657.⁴⁸ De verwachting voor sites uit de metaaltijden, Romeinse periode is eerder laag. De verwachting voor sites uit de middeleeuwen is hoog. Op de historische kaarten kunnen we steeds zien dat zich op het plangebied bebouwing bevindt dat omringd is door een walgracht.

Er worden eventuele verstoringen verwacht ter hoogte van de huidige bebouwing, in het westen en in het oosten van het plangebied.

Op basis van bovenstaande gegevens is er een lage archeologische verwachting toe te schrijven voor sites uit de steentijd. De verwachting voor sites uit de metaaltijden en de Romeinse periode is laag. Er is een hoge verwachting voor eventuele archeologische sites uit de middeleeuwen en de recentere perioden.

1.5.3 Potentieel op kennisvermeerdering

Op basis van bovenstaande archeologische verwachting kan een potentieel op kennisvermeerdering geformuleerd worden.

Gelet op het ontbreken van goed onderzochte, grootschalige archeologische onderzoeken in de omgeving van het plangebied, is er een hoog potentieel op kennisvermeerdering aanwezig.

1.5.4 Afweging noodzaak verder vooronderzoek

Na een uitgebreide bureaustudie waarbinnen historische, cartografische, geologische, geografische en bodemkundige bronnen werden onderzocht en teruggekoppeld aan het hedendaagse terreingebruik en de bouwplannen van de opdrachtgever, kan geconcludeerd worden dat tot op heden onvoldoende informatie gegenereerd is om de mogelijke impact van de geplande werken op een eventueel archeologisch vondsten- en sporenbestand aan te tonen.

Uit bovenstaande onderzoek kan niet met zekerheid gesteld worden dat er een goed bewaarde archeologische site aanwezig is en dat deze archeologische site bedreigd wordt door de geplande werkzaamheden. Gelet op de gekende gegevens uit de omgeving van het plangebied is de kans aanwezig dat er een archeologische site uit de middeleeuwen en nieuwe tijd aanwezig is. De aanwezigheid en bewaringstoestand van eventuele archeologische sites, alsook de potentiële bedreiging, kan enkel bevestigd worden door de uitvoering van een landschappelijk booronderzoek en eventuele vervolgonderzoeken. Hierbij moeten volgende vragen beantwoord worden:

Bodem

- Welke bodemhorizonten worden in de boringen of profielen aangetroffen en wat is de genese ervan? Welke zijn de bodemprocessen die hiermee geassocieerd worden?
- Wat is de relatie tussen deze bodemhorizonten en het omliggende landschap?

⁴⁸ SEBASTIAN GOOVAERTS & CYNTHIA HOLSTEIN, ARCHEOLOGISCHE EVALUATIE VAN HET BODEMARCHIEF AAN DE ITEGEMSESTEENWEG TE HERENTHOUT (PROVINCIE ANTWERPEN), ABO, 2020, AARTSELAAR, P. 41-42.

- Vertegenwoordigen deze horizonten relevante archeologische niveaus?
- Indien deze horizonten relevante archeologische niveaus omvatten:
 - o Wat is de aard van dit niveau?
 - o Heeft dit niveau een duidelijke begrenzing?
 - o Kan dit niveau gedateerd worden?
 - o Zijn er aanwijzingen dat dit niveau geassocieerd kan worden met een archeologische site?
 - o Wat is de bewaringstoestand van dit niveau?
 - o Wat is de impact van de geplande graafwerken op dit niveau?

Site met walgracht

- Is er een archeologische site aanwezig?
- Zijn er sporen van een site met walgracht aanwezig?
- Wat is de aard en de datering van de sporen?
- Is er verstoring aanwezig en wat is de graad van verstoring?
- Is er een relatie tussen de gracht en de site met walgracht?

Sporenbestand

- Zijn er sporen aanwezig? Wat is de aard en de datering van de sporen?
- Hoe is de bewaringstoestand van de sporen?
- Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren?
- Behoren de sporen tot één of meerdere periodes?
- Wat is de relatie tussen de bodem, de archeologische sporen en de landschappelijke context?
- Kunnen archeologische vindplaatsen in tijd, ruimte en functie afgebakend worden (incl. de argumentatie)? Is er een relatie met omliggende vindplaatsen?
- Wat is de vastgestelde en verwachte bewaringstoestand van elke archeologische vindplaats?
- Wat is de waarde van elke vastgestelde archeologische vindplaats?

Impact geplande bodemingrepen

- Wat is de potentiële impact van de geplande ruimtelijke ontwikkeling op de waardevolle archeologische vindplaatsen?
- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling: hoe kan deze bedreiging weggenomen of verminderd worden (maatregelen behoud in situ)?

Motivatie en bepalingen mogelijk verder archeologisch onderzoek

- Voor waardevolle archeologische vindplaatsen die bedreigd worden door de geplande ruimtelijke ontwikkeling en die niet in situ bewaard kunnen blijven:
 - o Wat is de ruimtelijke afbakening (in drie dimensies) van de zones voor vervolgonderzoek?
 - o Welke aspecten verdienen bijzondere aandacht, zowel vanuit methodologie als aanpak voor het vervolgonderzoek?
- Welke vraagstellingen zijn voor vervolgonderzoek relevant?
- Zijn er voor de beantwoording van deze vraagstellingen natuurwetenschappelijke onderzoeken nodig? Zo ja, welke type staalnames zijn hiervoor noodzakelijk en in welke hoeveelheid?
- Wat is de financiële impact van eventueel vervolgonderzoek?

Volgens bovenstaande kan gesteld worden dat er niet voldoende informatie aanwezig is over de eventuele aan- of afwezigheid van archeologische sites. Er is wel voldoende informatie aanwezig om te beoordelen dat eventuele archeologische sites voldoende kenniswinst opleveren.

Gelet op de toekomstige bouwwerkzaamheden, is verder archeologisch onderzoek noodzakelijk.

1.5.5 Samenvatting

Naar aanleiding van de aanvraag van een omgevingsvergunning voor de bouw van een meergezinswoning met apotheek, werd een archeologienota opgesteld. Op basis van de gegevens uit het onderzoek kunnen er geen gefundeerde uitspraken worden gedaan over de aan- of afwezigheid van archeologische sites. Er is een zeer lage archeologische verwachting toe te schrijven voor sites uit de steentijd. De verwachting voor sites uit de metaaltijden en Romeinse periode is laag. De verwachting naar sites uit de middeleeuwen (vroege, volle en late middeleeuwen) en de recentere perioden is hoog. Op de historische kaarten kunnen we steeds zien dat zich op het plangebied bebouwing bevindt dat omringd is door een walgracht. Om na te gaan of er effectief goed bewaarde archeologische sites aanwezig zijn, is verder archeologisch onderzoek noodzakelijk, in de vorm van proefsleuven.

2 Lijst met figuren

Figuur 1: Plangebied op topografische kaart	2
Figuur 2: Plangebied op kadasterkaart (GRB).....	3
Figuur 3: Plangebied met weergave van toekomstige inplanting op orthofoto	8
Figuur 4: Bouwplannen	9
Figuur 5: Bestaande terreinprofiel.	9
Figuur 6: Terreinprofiel met verhoging.....	9
Figuur 7: Doorsnede van de meergezinswoning met funderingen.	10
Figuur 8: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (DHM).....	12
Figuur 9: Omgeving van het plangebied op het DHM.....	13
Figuur 10: Plangebied op de Tertiairgeologische kaart	15
Figuur 11: Plangebied op de Quartairgeologische kaart 1:200.000	16
Figuur 12: Plangebied op de Quartairgeologische kaart 1:50.000	17
Figuur 13: Kenmerken van de Quartairgeologische kaart betreffende het plangebied	18
Figuur 14: Plangebied op de bodemkaart van Vlaanderen	19
Figuur 15: Plangebied op de Ferrariskaart.	22
Figuur 16: Plangebied op de Vandermaelenkaart.....	23
Figuur 17: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen.	24
Figuur 18: Plangebied op orthofoto uit 1971.	25
Figuur 19: Plangebied op orthofoto uit 2000-2003.....	26
Figuur 20: Plangebied op orthofoto uit 2016.	27
Figuur 21: Profiel uit de archeologienota 6806.....	30
Figuur 22: Plangebied en omgeving op de CAI-kaart	32

3 Lijst met tabellen

Tabel 1: Archeologische waarden in de CAI in de onmiddellijke omgeving van het plangebied.....	28
--	----

4 Plannenlijst

Plannenlijst Herenthout, Ilegemse Steenweg 77		Projectcode bureauonderzoek 2021-064
Plannummer		Figuur 1
Type plan		Topografische kaart
Onderwerp plan		Plangebied op topografische kaart
Aanmaakschaal		1:2.500
Aanmaakwijze		Digitaal
Datum		02-02-2021 (raadpleging)
Plannummer		Figuur 2
Type plan		Kadasterkaart
Onderwerp plan		Plangebied op het GRB (kadasterkaart)
Aanmaakschaal		1:500
Aanmaakwijze		Digitaal
Datum		02-02-2021 (raadpleging)
Plannummer		Figuur 3
Type plan		Orthofoto
Onderwerp plan		Plangebied en toekomstige inplanting op orthofoto
Aanmaakschaal		1:1.000
Aanmaakwijze		Digitaal
Datum		02-02-2021 (raadpleging)

Plannummer	Figuur 8
Type plan	Digitaal Hoogtemodel
Onderwerp plan	Plangebied op DHM Vlaanderen
Aanmaakschaal	1:500
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	02-02-2021 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 9
Type plan	Digitaal Hoogtemodel
Onderwerp plan	Omgeving van het plangebied op DHM Vlaanderen
Aanmaakschaal	1:10.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	02-02-2021 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 10
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op tertiairgeologische kaart
Aanmaakschaal	1:2.500
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	02-02-2021 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 11
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op quartairgeologische kaart 1:200.000
Aanmaakschaal	1:2.500
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	02-02-2021 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 12
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op quartairgeologische kaart 1:50.000
Aanmaakschaal	1:10.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	02-02-2021 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 14
Type plan	Geologische kaart
Onderwerp plan	Plangebied op bodemkaart
Aanmaakschaal	1:500
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	02-02-2021 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 15
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Topografische kaart van de Oostenrijkse Nederlanden, opgeteld door Joseph de Ferraris
Aanmaakschaal	1:2.000
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1771-1778
Datum	02-02-2021 (raadpleging)

Plannummer	Figuur 16
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Topografische kaart, opgesteld door Philippe Vandermaelen
Aanmaakschaal	1:2.000
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1846-1854
Datum	02-02-2021 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 17
Type plan	Historische kaart
Onderwerp plan	Atlas der Buurtwegen
Aanmaakschaal	1:2.000
Aanmaakwijze	Analoog
Aanmaakdatum	1843-1845
Datum	02-02-2021 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 18
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied op orthofoto uit 1971
Aanmaakschaal	1:2.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Aanmaakdatum	02-02-2021 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 19
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied op orthofoto uit 2000-2003
Aanmaakschaal	1:2.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	02-02-2021 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 20
Type plan	Orthofoto
Onderwerp plan	Plangebied op orthofoto uit 2016
Aanmaakschaal	1:2.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Datum	02-02-2021 (raadpleging)
Plannummer	Figuur 22
Type plan	Centraal Archeologische Inventaris
Onderwerp plan	Plangebied op CAI-kaart
Aanmaakschaal	1:7.000
Aanmaakwijze	Digitaal
Aanmaakperiode	2001-2016
Datum	03-02-2021 (raadpleging)

5 Bibliografie

- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2020a. Code van goede praktijk voor de uitvoering van en rapportering over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren (versie 4.0), Brussel.
- AGENTSCHAP ONROEREND ERFGOED, 2020b. Geoportaal. Available at: <https://geo.onroerenderfgoed.be>.
- AGIV, 2020a. AGENTSCHAP GEOGRAFIE INFORMATIE VLAANDEREN: Topografische Kaart NGI 1:10000 raster, klassieke reeks. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- AGIV, 2020b. AGENTSCHAP GEOGRAFIE INFORMATIE VLAANDEREN: Digitaal Hoogte Model.
- AGIV, 2020c. AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: Grootschalig Referentiebestand (GRB).
- AGIV, 2020d. AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: Orthofotomozaïek, middenschallig, winteropnamen, kleur, meest recent, Vlaanderen. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- AGIV, 2020e. AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: Orthofotomozaïek, kleinschalig, zomeropnamen, panchromatisch, 1971, Vlaanderen. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- AGIV, 2020n. AGENTSCHAP GEOGRAFISCHE INFORMATIE VLAANDEREN: Orthofotomozaïek, middenschallig, winteropnamen, kleur, 2016, Vlaanderen. Available at: <http://www.geopunt.be>.
- DE BEENHOUWER J. & ARCKENS M.N, 2018 Nota Herenthout Ilegemse Steenweg 18, resultaten proefsleuvenonderzoek, 50 p.
- BEYAERT, M. et al., 2006. België in kaart. De evolutie van het landschap in drie eeuwen cartografie, Brussel: Uitgeverij Lannoo.
- CAI, 2020. Centraal Archeologisch Inventaris. Available at: <http://cai.onroerenderfgoed.be/>.
- CARTESIUS, 2020. Cartesius. Available at: <http://www.cartesius.be/CartesiusPortal/#>.
- DE MOOR, G. & MOSTAERT, F., 1993. Geomorfologische kaart van België 1:50000.
- DOV VLAANDEREN, 2020a. Databank Ondergrond Vlaanderen, Bodemkaart. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- DOV VLAANDEREN, 2020b. Databank Ondergrond Vlaanderen, Neogeen/paleogeen (Tertiair). Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- DOV VLAANDEREN, 2018c. Databank Ondergrond Vlaanderen, Quartair. Available at: <https://www.dov.vlaanderen.be/portaal/?module=public-bodemverkenner#ModulePage>.
- VAN GENECHTEN B. E.A., 2015 Archeologische prospectie met ingreep in de bodem. Herenthout – Uilenberg, Archebo-Rapport 2015/026. 40 p.
- GEOPUNT, 2020a. GEOPUNT VLAANDEREN.
- GEOPUNT, 2020b. GEOPUNT VLAANDEREN: Atlas der Buurtwegen Vlaanderen (ca1840). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2020c. GEOPUNT VLAANDEREN: Ferrariskaart (1777). Available at: <http://www.geopunt.be>.

- GEOPUNT, 2020d. GEOPUNT VLAANDEREN: Kaart Vandermaelen (1846-1854). Available at: <http://www.geopunt.be> [Accessed August 2, 2016].
- GEOPUNT, 2020e. GEOPUNT VLAANDEREN: Popp-kaart Vlaanderen (1842-1879). Available at: <http://www.geopunt.be>.
- GEOPUNT, 2020f. Toelichting: Atlas Der Buurtwegen (1843-1845). Available at: <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/8264f16f-45d2-4eae-bc77-f003c7830b20>.
- GEOPUNT, 2020g. Toelichting: Vandermaelen (1846-1854). Available at: <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/93795cd6-66d3-4310-83b2-5443adfee403>.
- GEOPUNT, 2020h. Toelichting: Ferrariskaart - Kabinetskaart der Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik, 1771 - 1778. Available at: <http://www.geopunt.be/catalogus/datasetfolder/2d7382ea-d25c-4fe5-9196-b7ebf2dbe352>.
- SEBASTIEN GOOVAERTS, Archeologische evaluatie van het bodemarchief aan de Itegemse Steenweg te Herenthout, ABO, 2017, Aartselaar, 52 p.
- SEBASTIAN GOOVAERTS & CYNTHIA HOLSTEIN, Archeologische evaluatie van het bodemarchief aan de Itegemse Steenweg te Herenthout (provincie Antwerpen), ABO, 2020, Aartselaar, 46 p.
- GULLENTOPS F., PAULISSEN E. EN VANDENBERGHE N. (1996) Toelichtingen bij de Geologische kaart van België – Vlaams Gewest
- ELLY N.A. HEIRBAUT & C. DOCKX, Een nieuwbouw aan de Itegemse Steenweg te Herenthout, Archeologienota, Lares, 2019, Halle-Zoersel, 37 p.
- IOE, 2020. Inventaris Onroerend Erfgoed. Available at: <https://inventaris.onroerenderfgoed.be>.
- N. REYNS, B. CEULAERS & J. BRUGGEMAN, Archeologische opgraving Herenthout – Uilenberg, Itegemse steenweg Crash-site Lancaster ME 737, All-Archeo, 2011, Bornem, 46 p.

6 Bijlagen

Inplantingsplan